

Ferd.  
Ahlma  
Kietti-  
opill,  
Alkeis  
kirja.

Y.K.







# Kieliopillinen Alkeiskirja

## Kuromyksille.

Koetteeksi tehnyt

Ferd. Ahlman.



Turussa,

G. W. Wilénin ja Kumpp:n kirjapainossa,

1880.



## Alkulause.

Soku aika sitten minä kummastuksejeni jain kuulla, että suomalaisten kuuromykkäin opetuksessa oli kieliopillisten alkeistietojen antamiseksi äidinkielenä jo useita vuosia käytetty minun w. 1864 toimittamaani, suomenkielen alkeisopetusta warden ruotsalaisissa kouluissa aiottua, aikoja sitte unohtuksiin joutunutta kirjaa "Lärokurs i Finska språket för Skolans lägre klasser". Sen lisäksi asianomaiset minulle ilmoittivat, että semmoinen opetus oli hyvällä menestykselläkin tapahtunut, sekä kehoittivat minua sen vuoski toimittamaan uutta painosta janoottua, nyhjäänsä loppuun myytyä oppikurssia, tietysti kumminkin sillä muutoksella, että pois jätettäisiin, mitä kirjassa nimenomaan on ollut ruotsalaisia oppilaita warden. Tästä syystä olen minä ryhtynyt tämän nyt ilmestyvän Kieliopillisen Alkeiskirjan tekemiseen, hywin tietäen, ett'en juinkaan ole oikea mies siihen toimeen, mutta paremman puutteessa kuitenkin wälttämättömän tarpeen vuoski jättäen kaikki epäilemiset siiseen. So itjestänikin olen ymmärtänyt, että edellä mainittu oppikurski järjestelmänsä puolesta ei ole läheskään jopiwa käytettäväksi äidinkielen opetuksessa, ja se luuloni onkin sekä Turun kuuromykkäin-opiston opettajia puhuteltuani että myöskin opetusta kouluissa joitakuita tunteja kuunneltuani täydelleen wakaantunut. Sen johdosta olen tämän alkeiskirjan järjestelmän aiwan toisiin muodostellut, joskopa siihen otetut, erinäisiä

Kielioopin asioita esiin tuovat lukukappaleet enimmäkfi osakfi owatkin kokoon laaditut alkuteoksessa olewista lauseista tahi ainakin niiden mukaan. Jos itse olisin edes wähänkin aikaa ollut osallijena kuuromyökkäin opettamisessa, niin siitä saadun kokemuksen nojassa warmaanakin olisi syntynyt toisin järjestelty teos kuin tämä tämmöisenänsä, joka ei ole pidettävä muuna kuin kokemattoman koetuksena. Sa ett'eiwät taas likimainkaan kaikki tarpeelliset kieliopilliset asiat tässä ole esitettyinä, jos katjotaan tänlaatuisen kirjan täydellisyyttä ylimalkaan, sen myönnän kyllä, mutta niin olenkin tehnyt warfin tahallani, jotta ainoastaan tärkeimmät ja pää-asiallisimmat seikat esiin ottamalla jaisin aineen mahtumaan niin ahtaiden rajain sisään kuin juinkin, arwellen wähemmäsfäkin olewan tarpeeksi aiottua tarjotusta warten. Jospa tämä kirjanen toki waijuttaisi toisen paremman, samaa tarjottawan kirjan ilmestymistä taitawamman tekijän kädestä! Siinä tapauksessa en minäkään olisi turhaan työtä tehnyt, waan woisin mielihywäkseni tietää myöskin kylläni mukaan edistäneeni kuuromyökkäin opetuksen tähdellistä asiaa rakkaassa isänmaassa.

Lopella Kesäkuussa w. 1880.

Te k i j ä.



## 1.

(Indikativin presens-aiamuoto koviilla päätteillä II:sen luokan verbeistä; personallisten pronomenien nominativi sija.)

Minä puhun. Sinä puhut. Hän puhuu. Me puhumme. Te puhutte. He puhuvat.

## 2.

(Indikativin presens pehmeillä päätteillä; V:nen luokan verbejä.)

Minä istun. Sinä seisot. Hän lähestyy. Sinä tulet. Hän menee. He seisovat. Me menemme. He menevät. Te nauratte. He itkevät. He tulevat. Te tulette. Me seisomme.

## 3.

(Singulaarin ja pluraalin nominativi subjekti-sijana.)

Isä puhuu. Niti neuloo. Poika leikkii. Tyttö juoksee. Isät puhuvat. Koirat tulevat. KISSat menewät. Purot juoksevat. Sinä neulot. Istumme. Suokset. Seisoo. Neulotte. Puhun. Sanovat. Minä olen täällä. Me olemme täällä.

## 4.

(Apuverbi olla presensissä; adjektivi predikaatin tähtteenä ja attributina.)

Minä olen vanha. Sinä olet nuori. Tyttö on pieni. Me olemme vanhat. Te olette hyvät. Isät ovat isot. Pieni tyttö itkee. Isot pojat nauravat. Nuori koira on pieni. Vanhat koirat ovat isot. Minä olen pieni poika. Sinä olet nuori tyttö.

## 5.

(Singulaarin akkusfativi objekti-sijana; verbejä muistakin luokista.)

Mies kaijaa kaiwon. Isä ostaa talon. Minä ostan ison koiran. Minä saan pitkän kalan. Sinä syöt kalan. Miti neuloo korean taskun. Hiiri juoksee. Kissa ottaa sen kiinni. Se puree pään poikki.

## 6.

(Singul:n partitivi objektina; kovia ja pehmeitä päätteitä.)

Mies kaijaa kaiwoa. Miti neuloo taskua. Sinä neulot ison taskun. Kello on rikki. Seppä korjaa kelloa. Hän panee kellon oikein. Poika weistää keppiä. Isä syö kalaa. Me syömme leipää. Minä kaiwan maata. Koira kalvaa kowaa luuta. Se syö luun. Pieni hiiri juoksee. Vanha kissa ottaa sen kiinni. Kissa puree päätä. Se puree pään poikki.

## 7.

(Plur:n akkus. ja partit.)

Miehet kaiwawat kaiwot. Purot juoksewat. Isä rakentaa myllyt. Me kaiwamme kaiwoja. Pojat rakentawat myllyjä. Te syötte pehmeätä lihaa. Te wiskaatte kovat luut pois. Koirat syöwät luuta. Opettaja panee koulun kiinni. Opettajat panewat hywät koulut kiinni. On kylmä talwi. Käät owat paksum. Miehet tuowat paksum jaitä. (Vertaa 3:tta lukua.)

## 8.

(Sing:n inessivi, elativi ja illativi II:sen luokan substantiveista.)

Me olemme koulussa. Sinä olet koulussa. Pieni lapsi leikkii talossa. Talossa on hywä koulu. Minä tulen koulusta. Poika tulee talosta. Lapsi menee kouluhun. Se lähtee kouluun. Me menemme isoon talohon. Isä menee myllyyn. Hän on jo myllyssä. Poika tulee myllystä. Lintu laulaa korkeassa koivussa. Tyttö juoksee hywästä talosta huonoon myllyyn. Isä tulee metsästä.

## 9.

(Plur:n iness., elat. ja illat. II:sen luokan subst:sta.)

Raino on talos<sup>ssa</sup>. Rainot ovat talois<sup>ssa</sup>. Pojat tulevat kouluis<sup>tä</sup>. He menewät taas kouluihin. Talos<sup>sa</sup> on myll<sup>y</sup>. Talois<sup>sa</sup> on tuulimyll<sup>y</sup>t. Michet menewät myll<sup>y</sup>ihin. He ovat myll<sup>y</sup>is<sup>sä</sup>. Sawu nousee myll<sup>y</sup>is<sup>tä</sup>. Isois<sup>sa</sup> talois<sup>sa</sup> on hywät kaimot. Koulupojat menewät isoihin myll<sup>y</sup>ihin. Suonoista myll<sup>y</sup>is<sup>tä</sup> nousee paksu sawu.

## 10.

(**Rf**:n pehmeneminen nomineis<sup>sa</sup>, niin myös **F**:n poisheitto.)

Ukko puhuu. Ukot puhuvat. Rukko lauraa. Rukot ovat myll<sup>y</sup>is<sup>sä</sup>. Kyläs<sup>ä</sup> on kirkko. Minä olen kirkos<sup>sa</sup>. Koulupojat ovat kirkois<sup>sa</sup>. Pojat tulevat kirkois<sup>tä</sup>. Me menemme kirkkoon. Ukot menewät kirkkoihin. Härkä seisoo pihass<sup>a</sup>. Paksut härät tulevat isosta talos<sup>tä</sup>. Mies haffaa halko<sup>ja</sup>. Isoista haloista tulee suuri tuli.

## 11.

(**S**:n pehmeneminen **g**:ksi ja **w**:ksi.)

Myt on leikkuu-aita. Isä ja äiti ovat leikkuus<sup>sa</sup>. Turku on wanha kaupunki. Me asumme Turus<sup>sa</sup>. Te asutte isos<sup>sa</sup> kaupungis<sup>sa</sup>. Salis<sup>sa</sup> on sänky. Lapsi menee sänkyyn. Poika maa<sup>a</sup> sängys<sup>ä</sup>. Mökis<sup>ä</sup> on wanha puku. Mummo panee puuvun arkkuun.

## 12.

(Pertaus.)

Tyttö istuu kius<sup>sa</sup>. Lintu pääsee ulos heikosta häkistä. Ukko istuu kyökis<sup>ä</sup>. Wanhat akat tulevat huonosta mökis<sup>tä</sup>. Härät wetävät auraa. Ne ovat märe<sup>t</sup>. Härkä juo sangosta. Pojat \*) maa<sup>a</sup>wat sängyis<sup>ä</sup>. Mum-

\*) Poika, poikat, poiat, pojat. Aita, ajat, ajassa. Reikä reiät, reikään, reikä<sup>sä</sup>.

mo on hyvässä puuvassa. Päässä on valkoinen huiwi. Mustat kengät ovat jalassa.

### 13.

(**pp:n, p:n, tt:n ja t:n** pehmeneminen.)

Mökissä on tuoppi. Lappi juo tuopista. Kärpänen menee tuoppiin. Talossa on suuri tupa. Mummo istuu tuvasa. Salissa on katto. Katosta riippuu kaunis kruunu. Pihassa seisoo lato. Kukat ovat ladossa. Tytöt tulevat ladoista. Pojat menewät latoihin. Minä syön leipää. Työmies syö leivän. Hattu on korkea. Hatut ovat korkeat. Äiti on hyvä. Äidit ovat hyvät. Sängat ovat poikki matoissa. Madot syövät mattoja.

### 14.

(**kt:n, kn, pp:n, pn, tt:n ja tn** pehmenmys verbeissä.)

Poika kiikkuu. Sinä kiikut. Minä kiikun. Me kiikumme. Tytöt kiikkuvat. Te kiikutte. Tyttö riippuu kiikussa. Sinä myös riiput siinä. Isä soittaa ja tytöt tanssivat. Minäkin soitan. Pöytä kaatuu tuvasa. Sinä hyppäät ja laadut. Poika lukee kirjaa. Me kaikki luemme. Tuo koira on paha. Se repii takin rikki. Te myös joskus rewitte.

### 15.

(**k:n** pehmeneminen **j:ksi; t:n l:ksi, n:ksi ja r:ksi; p:n m:ksi**.)

Tytöt särkewät lasit. Sinä särjet taulut. Vihainen kissa sylkee. Syljemme mekin. Poika käy hyvässä koulussa. Äiti on köyhä ja lapsi luopuu koulusta. Te luovutte huonosta leikistä. Lappi on kipeä. Lääkäri parantaa. Minä olen myös lääkäri ja parannan. Ukko on vanha ja parta harmaa. Harmaat parrat ovat vanhat. Kalko liikkuu. Isot aallot pauhaavat. Metsämies ampuu. Minä ammun myös.

## 16.

(Kertaus.)

Wesi tippuu katosta. Äiti kutoo sukkaa mökissä. Sinäkin, pikku tyttö, jo kudot. Isä tahtoo ja minä lähden kirkkoon. Tytöt lukevat kamarissa. Sinä luet ja olet ahkera. Minä tahdon niin. Pojat menewät piiloon. Kyslä minä haen. Pieni lapsi nukkuu kehdoissa. Te nukutte sänghissä.

## 17.

(Kertaus.)

Pihassa kasvaa iso mänty. Männyssä on wahwat oksat. Kamarissa on wanha musta kampa. Piikit lähtewät vanhasta kammasta. Tuuli puhalttaa. Me puhallamme huilua. Opettaja tulee kouluun ja kumartaa. Te nousette ylös ja kumarratte myös. Opettaja opettaa. Me opimme ja kiitämme opettajaa.

## 18.

(K, p ja t pyshwät s:n perässä, samoin t:n perässä f.)

Kodista on kouluun pitkä matka. Poika ja tyttö kähwät sen matkan. Kaupungissa on pitkät kadut. Tuossa on wanha tasku. Taskussa on pieni raha. Isä ostaa hatun. Me ostamme hatut. Me istumme koulussa. Pojat ja tytöt itkewät. Te itkette. Alfa menee metsään ja tekee wastan. Piipa ajaa waunuiissa. Poika näkee piipan. Tyttö laskee linnun ulos häkistä. Minä lasken kirjat pois.

## 19.

(Genetivi singulaarisissa ja pluraalisissa.)

Isän piplia on suuri kirja. Koulun katto on hywä. Mökin katto on huono. Pojan wanha takki menee pian rikki. Pappien pojat kähwät koulua. Me kuulemme kirkkojen kellot. Ison kaupungin koulussa on seinäkello. Mies muuttaa koulun kellon kirkkoon. Minä panen pienten (pienien) tyttöjen kirjat kaappiin. Keisari on monien maitten

hallitsija. Isojen luiden (luitten) solmut ovat kovat. (Vertaa 5:ttä lukua.)

## 20.

(Partitivi subjektina.)

Uunista nousee vähä savua. Kylässä on paljo taloja. Koulusta kuuluu soittoa. Koulussa istuu lapsia. Tuvasta kuuluu itkua. Pieniä lapsia menee kodista kouluun. Isoista kylästä tulee ukkoja kaupunkiin. Mitassa on leipää, lihaa, maitoa ja voita. Tuolla näkyy suuria peltoja ja muita maita. (Katso 6:tta ja 7:ttä lukua.)

## 21.

(Verbien I:nen infinitivi.)

Minä saan istua. Sinä tahdot seisoa. Poika alkaa lukea kirjaa. Pojan pikku veli tahtoo repiä kirjan rikki. Tyttö nukkuu. Hän saa jo nousta. Pieni lapsi koettaa päästä tupaan. Se pyytää saada sokeria. Miti tahtoo antaa sokeripalan. Pojan on nälkä. Hän tahtoo syödä ruokaa. Iso tyttö osaa kieltää.

## 22.

(Sattoa.)

Sinä saat nyt tulla (tuleta) kirkkoon. Me pyydämme myös mennä sinne. Paha koira tahtoo purra hyvää poikaa. Poika saa olla kamarissa. — Puhun, puhua. Nukun, nukkua. Istun, istua. Seison, seisoa. Tahdon, tahtoa. Sanon, sanoa. Raadun, kaatua. Riipun, riippua. Kewin, repiä. Otan, ottaa. Kannan, kantaa. Käännän, kääntää. Tuon, tuoda. Wien, wiedä. Juoksen, juosta. Luen, lukea. Man, alkaa. Haen, hakea. Näen (näken), nähä. Teen (teken), tehdä.

## 23.

Äiti, poika ja lehmät.

Äiti istuu tuvassa. Pieni poika on sängyssä. Hän menee sängystä äidin syliin. Hän istuu niin hyvin äi-

din sylissä. Pojan on nälkä. Hän tahtoo ruokaa. Äiti antaa leipäpalan ja vähän maitoa kupissa. Poika puree leipää ja juo hyvää maitoa. Äiti ottaa leipää ja kalaa ja syö myös. Juo sitten kaljaa. He kiittävät Jumalaa ruoasta. Leivästä jää muruja. Äiti panee leivänmurut koppaan. Hän vie ne kyökkiin ja kaataa saaviin. Kyökistä hän kantaa murut navettaan. Lehvät saavat syödä murut. He ammomat ilosta. Äiti taputtaa ruskeata vasikkaa selkään.

## 24.

(Verbien imperfekti II:sä ja V:sä luokassa, myöskin I:sä.)

Minä istun nyt koulussa. Minä istuin eilen talossa. Sinä istuit myös. Me istuimme kaikki. Äiti istui kotona. Te istuitte tuossa. Pojat istuivat kirkossa. Minä tulin kouluun. Me tulimme tänne. Te menitte kolia. Pojat panivat takkien napit kiinni. Koira puri tyttöä. Muut tytöt juoksiivat pois. Lappi sai ison kirjan. Se luki kirjan loppuun. Minä luin eilen pyhää raamattua.

## 25.

(Imperf. verbistä olla sekä IV:nen ja I:sen luokan verbeistä.)

Tyttö kutoi sukkaa. Sinäkin kudoit. Minä olin eilen kipeä. Tytöt olivat kauan pois. Hän teki lapion. Te teitte sawikuffoja. Nissa repi tytön leningin rikki. Pahat pojat repivät eilen tapettipaperia seinästä. Minä toin lehmät metsästä kotiin. Sinä weit siat lättiin. Me söimme leipää ja kalaa. Wasikka joi maitoa kiulusta.

Puhuin, seisoin, nukuin, purin, luin, kaaduin, sanoin, pääsin, nousin, hain, näin, juoksin.

## 26.

(I:sen luokan nomenien taiputus tutuisissa sijoissa.)

Puut kasvavat maassa. Puiden (puitten) juuret mehevät maahan. Miehet kaimavat maata lapiolla. Metsässä on paljo puita. Hän halkaa kowaa jäätä. Äiti panee

jäitä kellariin. Tie on pitkä kaupunkiin. Minä käyn pit-  
kää tietä. Eilen sinäkin kävit pitkän tien. Mies tuli met-  
fästä tielle. Tieltä hän menee suolle. Suossa ei ole hy-  
viä teitä. Talon metsissä on paljo soita. Soissa kas-  
vaa ruohoa ja puita. Pojan wyössä on solki. Tyttöjen  
wöissä on ha'at. Yöt ovat pitkät talwella. Syksyn öillä  
on pimeä.

## 27.

(Imperativi; myös objektin kanssa.)

Minä nouse. Hän nousee. Nouse ylös. Poika sei-  
sui ja opettaja sanoi: istu nyt. Istukaa. Pojat istuivat.  
Opettaja huutaa: noustkaa. Isä panee ladon luffoon. Pane  
lato kiinni. Tuo kirja tänne. Ota kirja auki. Poika  
ottaa kirjan. Lue kirjasta. Lukkaa kirja loppuun. Sano  
sanat selwästi. Poika lukee kirjaa ja sanoo kaikki sanat  
oikein.

## 28.

(Sattoa.)

Anna taulu tänne. Antakaa kirjat tänne. Kaada  
wesi pois kuulusta. Syökää leipää ja juokaa kaljaa. Mene  
nyt kotiin. Kumarra. Menkää kaikki kotiin. Kumartakaa.  
Tulkaa huomenna takaisin. Ottakaamme kirjat ja men-  
käämme pois. Pojat pankoot kirjat lauffuun. Kääntäkää  
taulu ympäri. Tytöt kääntykööt takaisin. Tulkaatte (tul-  
kaa) vielä tänne. Te olitte pahat. Itkekäätte (itkekää) nyt.

## 29.

(Singular:n ja plural:n adessivi; olla adessivin kanssa; minulla on j. n. e.)

Kapfi istuu tuolilla. Kirja on pöydällä. Katolla on  
lintuja. Isä on myllyllä. Pojat seisowat sywällä kaiwolla.  
Linnut owat katoilla. Ukkoja seisoo myllyillä. Kirjat owat  
isoilla hyllyillä. Pojalla on kirja. Tyttöillä on harmaat  
fukat. Minulla on kello. Sinulla on lappi. Meillä on  
filmät ja korwat. Teillä on monta kirjaa ja hywää pape-  
ria. Heillä on kynät, taulut ja muita kaluja.



## 30.

(Singul:n ja plur:n allativi.)

Minä seisoin talon isolla kaimolla. Wanhalla miehellä on pitkä parta. Pöytä seisoo lattialla. Lapsi tulee kamariin. Se istuu tuolille ja panee kirjan pöydälle. Lintu lentää korkealle katolle. Mustat linnut lentävät katoille. Mies menee myllylle. Äiti ompelee hatut tytöille. Minä annan sinulle kelson. Anna sinä minulle kuffo.

## 31.

(Singul:n ja plur:n ablativi.)

Lintu lentää pois katolta. Isä nousee tuolilta ja ottaa ison kirjan mustalta hyllyltä. Hän panee kirjan pöydälle. Kirja putoo pöydältä. Pojat tulevat kaimolta. Lintuja lentää talon katoilta ylös ilmaan. Äidit antavat huiwit tytöille. He saavat tytöiltä hattuja. Tyttö sai linnun hyvältä pojalta. Hän pani sen häkkiin ja menititte usein linnun häkille. Pojat tahtovat ottaa kirjan minulta. Riissa nousi lattialta pöydälle ja seisoo nyt pöydällä.

## 32.

(Vokaalit a ja ä plur:n i:n edessä.)

Äiti antaa ruokaa koirille. Hän kutoo sukia pojille. Mittoissa on tawaraa. Kello kuului tytön kormiin. Linnut lentävät aidoille. Piika panee kaloja pataan. Sewonen syö heiniä. Tyttö ottaa nauhat kengistä. Raupungin kadulla on pahoja poikia. He tekewät pahaa koirien penikoille. Rauppapuodista minä ostan hyviä tawaroita. Papat asuwat pappiloissa. Salissa palaa pitkiä kynttilöitä. Sepät takovat wafaroilla. Me söimme omenia. Talossa on katonawetta. Katottomassa nawetasassa ei ole lehmia. Tyttö on isätön ja poika äiditön. Isättömät ja äidittömät tytöt ja pojat owat onnettomia orpoja.

## 33.

(A ja ä imperf:n i:n edessä; t muuttuneena t:ksi imperf:n i:n edessä.)

Äiti ostaa huiwin tytölle. Minä ostin huiwit ty-

töille. Hyvä isä antoi apua köyhille ukoille. Pojat soittivat huilua. He muistivat sen asian. Sinä kaadoit paimut padoista lattialle. Niti keitti hyvää welliä. Me welimme kelloja mäessä ja jäällä. Lapsi itki ja huusi äitiä. Weljet kielivät. Tytöt taluttivat poikia. Me menimme porstuaan ja helistimme kelloa. Isäntä tuli ja me kumarvimme sekä sanoimme hyvää päivää. (Wertaa 23:tta ja 30:tta lukua.)

## 34.

(S plur:n ja imperf:n i:n edessä.)

Isän haudalla on musta risti. Poika ja tytär painivat ristit haudoille. Linnut lensivät risteille ja wisersivät. Kirkkojen katoilla on myös ristejä. Tytöt kutoivat sukkaa äideille. Pikkupoika repi sukkan rikki. Sinä jäit eilen koulusta pois. Me etsimme (etfimme) sinua. Pahat pojat tahreivat tytön kengät. He potkivatkin tyttöä jalkoihin.

## 35.

(V:nen luokan nomeneja; e plur:n i:n edessä sekä singul:n nominativisja.)

Lapsi on koulussa. Isä pani lapsen kouluun. Lapset tulivat kouluhun. Lapsilla oli kirjat kainalossa. Pihasa on suuri kiwi. Poika nousee suurelle kiville. Pojat heittivät jokeen pieniä kiviä. Pojan sisar on vielä pieni. Poikain (poikien) sisaret ovat pienet. Paimen kaitsee karjaa. Paimenet kaitsevat karjoja. Talon nuoret tyttäret weiwät ruokaa wanhoille paimenille. Ihminen on syntinen. Ihmisen sydän on paha. Ihmiset ovat syntisiä. Sydämet ovat pahat. Hewoset ovat hyödyllisiä eläimiä.

## 36.

(Singul:n partit. V:n luokan sanoista: t muuttuneena f:ksi singul:n nominisja ja partit:isja sekä plur:isja.)

Isäntä hafi paimenta metsästä. Särwen rannalla oli ruuhi. Hän otti ruuhun ja soutu ruuhka järwellä.

Mies \*) tekee omia riikkeen. Sewonen wetää rekeä. Minulla on uusi kirja. Sinä luet mutta kirjaa. Isä osti lapsille uuden firjan. Tyttäret lufewat uusia firjoja. Weitefessä on huono warfi. Minä otan sen huonon warren pois weitefestä. Piika pefee pyttyjen kanfia joen rannalla.

\*) Mies (miehe, mieh), miehen, miestä, miehet, miehien eli miesten, miehiä.

### 37.

(Satkoa.)

Poika fanoi koiralle: anna kättä. Tytön pieni weli kaatoi wettä tuopista lattiaan. Tyttö torui ja otti tuopin pojan käfistä. Pieni lapsi mafaa kehdoffa. Mitä lasfi pienen lapsen kehtoon. Hän tuutii pientä laffa. Seppä tefee weiffä pajassa. Sepällä on omaa weiffi tupessa. Niffarit tekewät weiffen (weiffien) warfia. Yöllä fatoi lunta. Lumi nyt peittää maan. Minä katselen suurta tähteä. Opettaja pani lasten (laffien) firjat kaappiin. Me puhumme fuomea.

### 38.

Talvi maalla.

Korkealla mäellä oli iso talo. Talon pihassa kasvoi paksu kuusi. Kaivolla seisoi suuri koivu. Kuudessa oli viheriöitä neulasia, mutta koivusta olivat lehdet poissa. Nyt oli talvi. Pihasta meni tie alas järven rantaan. Järven wesi oli jäässä. Puitten oksilla oli paljo lunta. Maata peitti paksu hanki. Miina ja pikku Väinö ottivat kelkat aitasta. He lakaisivat luidalla lumen pois ja tekivät mäkeen leveän liukuradan. Kalleveli auttoi myös. Lapset istuivat sitte kelkkoihin ja antoivat mennä alamäkeä, että suhisi vaan. Mutta Kalle otti seinästä naualta uudet luistimet ja juoksi järeille. Hän alkoi lapiolla luoda luistinrataa. Pian olikin pitkä ja leveä rata walmis. Hän sitoi sitte luistimet kiinni jalkoihin ja meni hyvää wauhtia sileällä

jäällä. Näin talon lapset talvella liukuelivat ja luiste-  
livat. Se oli hauskaa se!

### 39.

(Kielto presenssisä; myös **olla** verbistä.)

Minä puhun. Minä **en** puhu. Sinä **et** puhu. Hän  
**ei** puhu. Poika **ei** istu. Me **emme** istu. Te **ette** seisjo.  
He **eivät** puhu. Lapset puhuvat, mutta opettaja **ei** kuule.  
Kaino on **hyvä**. Sinne **emme** mene. Sinä **et** ole vielä  
vanha. Koulupojat **eivät** enää ole pieniä lapsia. Minä  
**en** ole pihalla, vaan kamarissa. Me **emme** ole aina **hy-**  
**wiä**. Pieni tyttö **ei** ole terve. Te **ette** nyt ole kirkossa.

### 40.

(Kielto-muodossa pehmenetty runko; objekti kiellossa.)

Koulussa on kello. Myllyssä **ei** ole kelloa. Kaitissa  
talouksissa **ei** ole lapsia. Ukolla on keppi. Sinulla **ei** ole  
keppiä. Pojan takissa **ei** ole nappeja. Meillä **ei** ole suurta  
taitoa. Poika antaa taulun sisarelle. Sisar **ei** anna tau-  
lua veljelle. Me **emme** ota keppiä ukolta. Poika lukee.  
Hän lukee kirjaa. Sinä **luet** kirjan loppuun. Lue minulle  
kirjasta. Luekaa iso kirja alusta loppuun. Ukka **ei** taida  
lukea. Hän **ei** näe lukea kirjaa. Koulupojat **lukevat** kir-  
joja. He **lukevat** kaikki kirjat. Tytöt **taivat** myös lukea.  
Te **ette** jaksaa lukea kaikkia kirjoja.

### 41.

(Singul:n ja plur:n abessivi.)

Kylä oli kauan ilman koulua. Se **ei** enää ole kou-  
lutta. Kaupunki **ei** ole kirkotta. Kaupungit **eivät** ole kou-  
luitta. Pojat **ovat** hatutta ja lafitta. Mies **syö** kalaa  
ilman leivästä. Kesällä on järvi jäättä. Kenki **löi** lin-  
nuilta päät poikki. Ne **ovat** nyt päittä. Puhu minulle  
asia pitkittä sanoitta. Minä **matkustin** ruskealla hevosella  
kaupunkiin ja tulin ruskeatta hevosetta takaisin.

## 42.

(Singul:n ja plur:n esivi ja translatiivi.)

Ukon tytär on maalla piikana. Poika on kaupungissa renkinä. Tämä talo on kouluna pojille. Isä on kirkolla kellojen soittajana. Vanhat tallit ovat nyt latoina. Isäntä muutti talon koulukseksi. Isä teki tallista ladon. Talli muuttui ladoksi. Vanhat kirkot paloiivat. Ihmiset laittoivat suuret salit kirkoihiksi. Hyvä äiti on kipeänä. Hän tuli eilen kipeäksi. Poikain isä eli vanhaksi. Katot ovat valkoisina lumesta. Lasten kädet tulivat hiilistä mustiksi.

## 43.

(Kertaus.)

Ukon poika on pappina pitäjässä. Tyttöjen äiti on talossa keittäjänä. Lasten ei tarvitse enää olla ruoatta. Poika on koulussa kirjojen lukijana. Pieni lapsi teki korean lakin mustaksi suuressa hyökkissä. Matalissa kaivoissa on vähä wettä. Wedettä tahji muutta juomatta tulee jano. Mylly jauhoi jyvät jauhoiksi. Äiti leipoi jauhot paksuiksi leiviksi. Ukon talon vanha talli on nyt pienenä latona. Talon lehmät eivät tule lihawiksi ilman heinittä. Talon tyttäret menewät kaupunkiin pitoiksi.

## 44.

(Kertaus.)

Vanha mummo on kipeänä. Kipeällä mummolla on paksu keppi. Lapset antawat valkoijen huiwin sokealle mummolle. Punainen lappi on korea. Sininen taiwas on kauris. Hyvä isä osti uudet ja koreat hatut pienille lapsille. Pieni lapsi meni suureen hyökkiin. Pienen lapsen punainen lappi tuli mustaksi. Syvästä kaiwosta otti äiti wettä ja pesi lakin. Talon vanha kulkko on sokeana. Kukat eläwät wanhoiksi. Talon pihalla kaswaa korkea koiwu. Korkeassa koiwussa on pitkiä oksia. Oksissa on leweitä lehtiä. Pieni lintu lentää korkean koiwun paksulta oksalta suureen metsään. Pienillä linnuilla on koreita pesiä suurissa metsissä.

## 45.

## Helsinki.

Helsinki on suuri ja korea kaupunki. Se on Suomen pääkaupunki. Helsingissä on paljon hyviä kouluja. Helsingin kaikki pienet lapset eivät käy koulua. Siellä on uusi ja kaunis kirkko. Uudella kirkolla on korkea torni. Korkeasta tornista näkyy koko Helsingin kaupunki ja vielä ympäristöäkin. Kaupungissa on paljon pitkiä katuja. Lapsia juoksee kaupungin pitkillä ja leveillä kaduilla. Pienet pojat ja tytöt menevät hyvin kouluihin. Majisterit opettavat pieniä lapsia. Koulujen opettajat antavat pojille huokeita läksyjä. Ahkerat koulupojat lukevat kaikki läksyt hyvin. Laiskat pojat eivät lue läksyjä kotona. He eivät ole hyviä poikia. Me emme tahdo olla laiskoja.

## 46.

(Muutamia lastusanoja, partitiivin kanssa; kellosta.)

Isällä ja äidillä on yksi poika ja yksi tyttö. Pojalla on kaksi lintuhäkkiä. Pojan häkissä on neljä lintua. Poika antaa kaksi lintua sisarelle. Tyttö ompeli kolme lattia weskelle. Isä osti kaupungista kuusi kelloa lapsille. Kellot maksavat seitsemän markkaa. Yksi kelloista meni rikki. Äiti antaa rahaa ja poika ostaa uuden kellon puodista. Se kello maksaa yhden markan kymmenen penniä. Kello on kahdeksan. Kolme tuntia sitte se löi wiisi. Kello on yhdeksän minuuttia yli neljä. Kello on wiisi minuuttia wailta yksitoista. Eipä. Tuleehan se kohta kaksitoistakin.

## 47.

(Sotkoa, muiden sijain kanssa.)

Yhdesäs kannussa on kaksi tuoppia. Sinä et jaksu juoda yhtä kannua maitoa. Penikulmaan menee kymmenen wirstaa. Neljä korttelia tekee yhden kynnärän ja kuusi tuumaa korttelin. Minä ajan aina yhdellä hevosella, mutta

rifas herra ajaa kahdella ja kolmellakin. Meljästä naulasta woita maksoi äiti wiisi markkaa. Ruudessa kylässä ei ole kuutta suutaria. Äiti antoi kahdeksalle köyhälle lapselle kaffi sarwileipää ja kaffitoista silakkaa. Heille tuli tarpeeksi seitsemästä leiwästä, mutta ne kaffitoista kalaa meni wät kaikki. Yhdellätoista pennillä sinä voit saada nautan kaloja.

## 48.

(VI:n luokan nomeneja.)

Miehen kirwes \*) on teräwä. Mies antoi pojalle sen hyvän kirween (= kirwehen). Sinulla ei ole kirwestä. Suonot kirweet (kirwehet) owat tylsät. Seppä tekee kirweitä. Kirwesten (kirweitten, kirweiden) terät owat se päällä. Seppä takoi randan kirweeksi. Mies hakkaa puun poikki kirweellä. Hän teki hyvän warren hyvään kirweeseen. Kengit weistelewät wähäisillä kirweillä. He tekivät warret kirweisiin. Pojalla on oma huone \*). Huoneen latia on puhdas. Sinulle ei ole omaa huonetta. Sinä olet omatta huoneetta. Koulun huoneet owat isot. Koulussa on paljo isoja huoneita.

\*) Kirwes (= kirwehe, kirweh), kirween (kirwehen), kirwestä, kirweesen; huone (= huonehe, huoneh), huoneen, huonetta, huoneesen; wieras (wieraha, wierah), wierasta, wieraasen; puhdas, puhtaana, puhdasta, puhtaasen; rakas, rakkaan, rakasta, rakkaasen; kaunis, kauniin; taiwas, taiwaan; fewät, fewään.

## 49.

(VI:n luokan verbejä pres:ssä ja imperf:ssä.)

Mies hakkaa puita metsässä. Minä hakkaan myös. Pojat hakkaawat oksia puista ja tekewät oksista keppejä. Eilen hakkasin kolme puuta poikki. Isä hakkasi puita halloiksi. Te hakkasitte kaikki puut halki. Kengit hakkasivat hevosta selkään. Wanha ukko ei hakkaa puita. Hän ei jaksa hakata. Me emme hakkaa talon hyvää koiraa. Hakkaa sinä tuo puu poikki. Minä herään aamulla. Me heräsimme yöllä. Sinä et herää, mutta kyllä minä herätän. Lapsi

ei voi herätä, jos ei äiti tahdo herättää. Minä herätin pojan kello viisi aamulla.

## 50.

(Satkoa.)

Poika lupaa mennä kouluun. Hän lupasi sen jo eilen iltalle. Me lupasimme mennä kirkkoon huomenna (= huomenena). Wieras mies tuli taloon. Talon emäntä tarjosi ruokaa wieraalle miehelle. Wieraat lapset menivät kaupungin kirkkoon. Talossa oli pidot ja siellä oli paljo wieraita. Me menimme myös sinne wieraksi. Lapset saivat omenia wierailta. Isojen huoneitten ikkunat ovat korkeat. Me luemme huoneessa. Pojat menewät huoneesta pihalle. He tulewat takaisin huoneeseen. Talon wanhat huoneet paloiwat. Talo on nyt huoneitta. Kadot owat asuinhuoneina. Isäntä pani uudet katot wanhoihin huoneisiin. Isä ja äiti owat rakkaat meille. Kauniilla taiwahalla on kirkkaita tähtiä. Pojat palaawat (palajawat) wasta tänään koulusta kotiin. Tytöt palasivat jo eilen.

## 51.

(Personall. pronomien sijoittelu.)

Minulla on kirja. Isä antoi sen kirjan minulle. Äiti ei ota kirjaa minulta. Opettaja kuulustaa minua. Hän kuulustaa meitä kaikkia. Me osaamme läksyn ulkoa. Meillä ei ole pitkiä läksyjä. Opettajat antawat meille läksyt kirjoista. He lshywät meiltä. Heillä on paljo kirjoja. Te luette opttajan kirjasta. Hän opettaa teitä. Hän opettaa sinua. Sinulla ei vielä ole paljoa oppia. Wähä oppia on teillä vielä. Isä lshyy sinulta. Hän antaa taulun sinulle. Sinä kiität häntä ja kirjoitat taululle. Sinä saat häneltä omenia palkaksi. Hänellä on iso puutarha.

## 52.

(Person. pronom:n genetivi; pronom:n suffixit.)

Tämä kirja on minun. Tämä koulu on meidän. Tämä on minun kirjani. Tuo on sinun kirjasi. Täällä on



meidän koulumme. Tuolla on talon kaiwo. Se ei ole teidän kaiwonne. Isäntä on kaiwolla. Se on hänen kaiwonsa. Emäntä menee kaiwolle. Se on heidän oma kaiwonsa. Talon kaiwoista te otatte wettä. Weden kaadatte kiuluu(n)nne. Me kannamme wettä kiulusfamme. Minä en kannu sitä hatuksani. Sinä juot tuopistasi. Poika ottaa tuopin kätee(n)nsä. Pojat kantawat tuoppinsa (= tuoppinsa) käsissään (= käsissänsä). Minä myyn hewose(n)ni. Ota laffisi (= lafinji) pöydältä ja pane se päähä(n)si.

### 53.

#### Köyhä mies ja hänen lapsensa.

Mökissä asuu köyhä mies. Hän tekee työtä ahkerasti. Hiki tippuu hänen otsastansa. Hänellä on saha kädessä. Saha on raudasta ja puusta. Sahassa on terävät hampaat. Ne leikkaawat kovan puun poikki. Puun kappaleet hakkaa mies halki raskaalla ja terävällä kirveellensä. Miehen vaimo panee puut uuniin. Uuni tulee lämpimäksi ja se lämmittää huoneenkin. Köyhällä miehellä ja vaimolla on myös lapsi. Heillä ei ole paljo leipää ja lapsella on huonot vaatteet. Isä ei tahdo, että lapsen on kylmä tahi nälkä. Sentähden hän sahaa koko päivän ja hakkaa puita sekä tekee muutakin työtä. Mene sinä, hyvä lapseni, mökkiin. Vie köyhälle miehelle ja hänen vaimollensa lämmintä ruokaa. Tuo myös heidän lapsensa tänne. Me annamme sille paidan, takin, housut ja sinun vanhat kenkäsi.

### 54.

(Kysyviä pronomenia; vastauksia myöntäen ja kieltäen.)

**Kuka** tuo mies on? Se on minun isäni. **Mikä** on hänen kädessänsä? Saha. Hänellä on saha kädessä. **Mitä** hän sahalla tekee? Sahaa puut poikki. **Missä** puut owat? Ne kaswawat metsässä. **Millä** tawalla sinä huoneesen pääset? Uwaan owen lufosta. **Mihin** kaupunkiin

isänne matkusti? Ei mihinkään kaupunkiin. **Minkä** miehen poika sinä olet? Näätälin. **Mitkä** saappaat jalkaasi panet? En mitään saappaita, vaan kengät. **Kenen** kirja teillä on? Meillä on opettajamme kirja. **Keltä** hän sen sai? Ei keltään (keltäkään); hän osti sen itse. **Ketä** opettajattarenne nyt opettaa? Torpparin tyttäätä.

## 55.

(Kysyviä adverbejä, vastausten kanssa.)

**Kuinka** puut kaswawat? Ne kaswawat hylös maasta. **Koska** isäsi menee kaupunkiin? Ylihuomenna. **Miksi** eilen olit koulusta pois? Pääni oli kipeä. **Minkätähden** pojan äiti tänne tuli? Sentähden että hän tahtoi nähdä poikaansa. **Mihin** hän täältä menee? En tiedä. **Milloin** (milloinkaan) opin aika loppuu? Ei milloinkaan (koskaan). **Miten** niin? Ihminen ei koskaan opi kaikkia. **Mitä** sanoit? Sanoin, ett'ei ihminen milloinkaan voi niin wiisaaksi tulla, että kaikki tietää. **Mimmoinen** sinun laffisi on? Se on musta; semmoinen kuin sinunkin.

## 56.

(Kysymysliite **Ko** eli **kö**.)

**Onko** tuo kirja sinun? On. **Ostiko** isäsi sen kirjapuodista? Osti. **Ostaako** isä joka päivä kirjoja pojallensa? Ei; hän ei osta. **Luetko** ahkerasti kirjoja? Luen. **Saitko** äidiltäsi uudet sukut. Sain kyllä. **Annatko** ne sisarellesi? En anna. **Menetkö** joka päivä kouluun? Menen, jos en ole kipeä. **Kipeänä** ei tukaan jaksu kouluun mennä. **Keittääkö** äiti soppaa kipeälle pojallensa? Niin tekee. **Osaatko** sinä keittää? En. **Kiittääkö** äitiäsi, kun hän auttaa sinua? Kiitän aina. **Pojalleko** opettaja kirjan antoi? Niin, pojalle. **Kirjanko** opettaja pojalle antoi? Kirjan. **Opettajako** kirjan antoi pojalle? Opettaja.

## 57.

(Kieltoinen kysymys, vastauksen kanssa.)

**Etkö** sinulla ole kenkiä? Ei. **Etkö** siis voi kirjtoon

mennä? En. Entkö minäkin pääse kirkkoon? Pääset. Emmekö me saa mennä puutarhaan vähäksi aikaa? Saatte mennä. Ettekö tiedä, mitä kello on? Emme. Eivätkö kellon viisarit näytä oikein? Kyllä kaiketi ne oikein näyttävät, mutta me emme ymmärrä asiaa. Eikös (= eikö) sininen taiwas ole kaunis? Onpahan. Ettekös mielellänne katsele finistä taiwasta? Warfin mielellämme.

## 58.

(**Tämä** sanan sijoittelu.)

**Tämä** kirja on pyhä raamattu. **Nämät** muut ovat tavallisia koulukirjoja. **Tämän** kirjain kirjan minä sain isä-wainajaltani perinnöksä. Wai niin. **Tätä** kirjaa en anna kellekään. **Näitä** kirjoja sinä saat lainata minulta. Suuri kiitos. **Tässä** kirjassa on paljo oppia Jumalasta ja hänen hyvistä töistensä. **Näissä** kirjoissa on muuta hyödyllistä oppia. Muutamat **näitten** (näiden) kirjain lehdistä ovat jo rikki. **Tähän** kouluun tulee oppilaita monesta paikasta. **Tältä** welijeltäni minä sain monta kirjaa. **Näissä** isoissa taloissa asuu useita perheitä. Huomenna menemme **näihin** taloihin. **Tämmöisiä** taloja ei ole monta.

## 59.

(**Tuo** sanan sijoittelu.)

**Tuo** poika juoksee nopeasti. **Tuon** tytön filmät ovat siniset. Tunnetko **tuota** sinifilmäistä tyttöä? Tunnen. Hän on **tuosta** naapuritalosta. **Tuolla** miehellä on isot jalat. Menemmekö **tuohon** taloon. Emme tällä ferralla. **Tuoka**at pesiwät waatteita **tuolla** joesä. **Owatto** **noitten** aikain kädet vielä märkänä? Enpä luule. Sinä et jaksaiskata **noita** kiwiä tästä tuonne sillalle asti. **Noissa** suurissa pensaisissa kaswaa pieniä marjoja. **Ota** pois **keppi** **noilta** kahdelta pojalta. **Tuommainen** leikki ei ole kaunista.

## 60.

(Se sanan sijoittelu.)

Tuo poika ei lyö kepillä toweriansa. **Se** \*) on hyvä poika. **Sen** pojan sydän on hellä. **Sitä** poikaa hänen koulutoverinsa rakastavat. **Onko** **siinä** pojassa mitään wifaa? **On** kyllä. **Siitä** pojasta hyvä mies tulee. **Ei** kukaan suutu **siihen** poikaan. **Etkö** pyyhkä isältäsi **sille** pojalle kauniita kumakirjoja? **Laps**et **lu**kiwat **siellä** **t**uwassa. **Ne** \*) oliwat koululapsia. **Niiden** isät ja äidit asuwat **ka**ukana täältä. **Tun**sittetko **niitä** lapsia? **Tun**simme **muuta**-**m**ia **niistä**.

\*) Se, sitä, sen; siinä, siitä, siihen; sillä, siltä, sille; siinä, sifsi, sittä. Ne, niitä, niiden; niissä, niistä, niihin; niillä j. n. e. (= ja niin edespäin.)

## 61.

## Varpuset.

Varpunen tahtoi tehdä pesää. Se lensi sinne tänne pihassa ja etsi pesän paikkaa. Näki sitte nurkassa pienen kolon. Sanoi kumppanillensa: hakekaamme heiniä ja tehkäämme pesämme tuohon koloon. He kokosivat heiniä ja ruohoja. Tekivät pyöreän pesän. Panivat siihen höyheniä sisään ja asuivat siellä niin hyvin. Kului sitte vähä aikaa. Pesässä on jo viisi kaunista munaa. Kului taas muutamia viikkoja. Munista tulevat pienet poikaset. Ne nostavat päätänsä ja katsovat ulos pesästä. Vanhemmat lämmittävät ja ruokkivat niitä. Niille kasvavat höyhenet ja siivet. Lentävät sitte siivillänsä ja visertävät puissa.

## 62.

(Abjektivin wertaileminen.)

Kissa on iso. Koira on **isompi**. Härkä on **isoin**. Sinä olet paksu. Minä olen **paksumpi**. Mummo on **paksuin**. Tämä poika on nuori. Tuo tyttö on **nuorempi**. Sinä, piffu lapsi, olet **nuorin** niistä. Äitini on **wanha**.

Isäni on vanhempi. Mummo on vanhin. Mökin kaiwo on syvä. Talossa on syvempi kaiwo. Koululla on syvin kaiwo kaikista kolmesta. Teillä on matala tupa. Meidän tupa on matalampi. Matalin huone on vähäisessä torpassa. Minun vanha isäni on kipeä. Sinun vanhin veljesi on kipeämpi. Meidän vanhempi sisaremmme on kipein. Sinun kamarisi lattia ei ole oikein puhdas. Onko sinun lattiaksi puhta(h)ampi? Se on puhta(h)in talon lattioista.

### 63.

(Satkoa, vertailemisestä.)

Minulla on iso koira. Sedälläni on kaksi isompaa koiraa. Isomman koiran jalat ovat mustat. Isoimman härän sarvet ovat pitkät. Minä pelkään sitä isointa (isoimpaa) härkää. Vanhemman veljeni tukka on ruskea. Katso noita nuorimman sisareni mustia hiuksia! Sinulla ei enää ole kauniinta kirjaasi. Musta koira on kauniimpi kuin harmaa. Teidän harmaat koirat ovat isommat kuin meidän mustat. Tyttö on poikaa ahkerampi. Poika on tyttöä pitempi. Tytöt ovat tavallisesti poikia heikoimmat. Nuorin kolme poikaa ovat pisimmät kaikista. Isompien lasten katot ovat uudemmat kuin vähempien. Nuorinten (nuorimpain) lasten jalat ovat heikoimmat. (Vertaa 32 luf.)

### 64.

(Satkoa.)

Me kävimme talon isommassa tuvassa. Mies ajaa hevosella kylän isommasta myllystä. Ihmiset menevät kaupungin isompaan kirkkoon. Vanhemmalla veljelläni on musta koira. Te ette ota hyviä omenia vanhemmalta sisareltanne. Annoitko sen korean weitsen vanhimmalle veljellesi? Lapsi kasvaa isommaksi. Sinulla ei ole parempia kirjoja kuin minullaakaan. Raamattu on paras kaikista kirjoista. Isommissa tuvissa on korkeammat ikkunat kuin vähemmissä. Isä ja äiti ovat lasten vanhemmat. Äiti kuoli nuorempana kuin isä. Rakastakaamme vanhempiamme.

## 65.

(Postpositioneja.)

Miehen vanha kirves on tylsä. Se on penkin **alla**. Mies wiskasi huonon kirweensä penkin **alle**. Hän ottaa sen penkin **alta** ja wie sepälle. Tämä takoo pajassansa ja hioo kirveen taas teräväksi. Seppä pyöritti tahkokiweä ja piteli kirvestä tahon **päällä**. Hän otti sen wälimiten kiwen **päältä**, katsoi sitä wähän ja laski sen jälleen kiwen **päälle**. Poikakin menee sepän **luo** (luokse) ja on tunnin hänen **luonansa**. Ostaa sepältä weitsen. Sanoo sepälle: tulkaa **luokseni**, niin saatte isältäni makson weitsestä. Poika palajaa fitte sepän **luota** kotiin.

## 66.

(Sattoa.)

Misä nyt poikanne Matti asuu? Hän asuu Marttilan pitäjässä kirkon **lähellä**. Hän on kirjoittajana tuomarin **tykönä**, mutta hän muuttaa pian **lähelle** pappilaa omiin huoneisiinsa. Sanokaa hänelle, että hän tulee poikani **tykö**. Tämä tarvitsee apulaista ja kyllä hän pian pääsee hänen **tykönsä**. — Pappilan ja poikani talon **wälillä** ei ole pitkä matka. Rivien **wälissä** kasvaa ruohoa. Ruohon **seassa** on kanniita kuffia. Weitsi putosi kiwien **wäliin** ruohon **sekaan**. Mies ei löydä weistänsä kiwien **wälistä** ruohon **seasta**. — Minä istun koulussa Heikin ja Antin **keskellä**. Minä lähden heidän **keskeltänsä** ja menen **keskelle** lattiaa.

## 67.

(Sattoa.)

Kalakuppi on kisan **edessä**. Koira hyppää kisan **eteen** ja syö kalat suuhunsa. Emän **perässä** juoksevat penikat. Ne eivät saa mitään. Kissa ja sen pojat rientävät nurkkaan piiloon. Emä menee **edellä** ja pojat **jäljessä**. Yksi poikajista juoksee emänsä **jäljellä** sen **edelle**.

Emäntä näkee märkiä kissain jälkiä lattiasja. Hän toruu kissoja ja wiskaa tyhjän kupin heidän jälkeensä. Ne puikahtawat uunin taakse. Ovat siellä takana piilossa. Ei wät uskalla tulla pois uunin takaa. Uunin wiereessä on penkki. Koira menee penkin wiereen.

## 68.

(Verbien perfekti.)

Minä istun koulun penkillä. Siinä istuin eilenkin. Tänäänä (= tänä päivänä) minä olen istunut jo kolme tuntia. Sinä olet saanut lyhyen läksyn. Poika on lakanut lyhyttä läksyänsä. Me olemme onkineet paljon kaloja. Oletteko antaneet kirjat lapsille? He owat luvanneet tulla tänne. Oletteko syönyt ahvenia? Me olemme niitä syöneet useasti. Minä olen ollut kaupungin uudessa kirkossa. Oletteko te olleet siellä? Tuo poika on tänään tullut kouluun. Sinä olet monta kertaa mennyt kouluhuoneesta pihalle. Koira on purrut poikaa jalkaan.

## 69.

(Kieltainen imperf. ja perf.)

Minä en puhu, waan olen waiti. Minä en puhunut paljoa eilenkään, sillä kurkkuni on ollut kipeä. Me emme istuneet salin lattialla. Pysytkö poika rahaa isältänsä? Ei hän pihittänyt. Isällä ei ollut penniäkään rahaa. Oletteko te olleet kirkossa sunnuntaina? Olimme kyllä. Minä käskin naapurin Miinaa sijareni luokse, mutta se ei tullutkaan. — Minä en ole ollut Hämeenlinnan kaupungissa. Sinä et ole nähnyt niin suurta kalaa, kuin me olemme nähneet. Meidän renki ei vielä ole kyntänyt peltoa, waikka isäntä käski. Eiwätkö lapset ole saaneet läksyjä tänä päiväksi? Eiwät. Tänään emme ole puhuneet emmekä (= ja emme) lufeneet omasta maastamme. Kerto- kaamme siitä nyt jotakin.

## 70.

## Suomi.

Suomi on meidän isänmaamme. Se on myös Suomenmaa nimeltä. Te olette, lapsi-kullat, syntyneet Suomessa. Täällä oli kehtonne. Kehdon vieressä äiti lauloi kehtolauluja. Täällä asuvat teidän vanhempanne, sukulaisenne ja ystävänne. Ei mikään muu maa ole koskaan ollut ihmiselle niin rakas kuin kotimaa. — Kultaa ei ole maassamme. Mutta maallamme on tuhat sinistä järveä ja niissä on lukemattomia viheriöitä saaria. Linnut visertelevät metsissä. Korkeita koskia putoaa alas vuorilta. Virtaimme ja järviemme rannoilla kasvaa kauniita koivuja ja kuusia. Koivujen ja kuusien alla olemme kasvaneet ja leikitelleet. Suomi on antanut meille koulut. Kouluissa saamme oppia ja tulemme hyviksi ihmisiksi. Suomelle tahdomme elää ja Suomen edestä tahdomme kuolla. Jumala antaa meille haudan oman maamme koivujen varjossa. Rakas on meille Suomenmaa. Anna, hyvä Jumala, onnea ja siunausta \*) rakkaalle isänmaallemme!

\*) Siunaus, siunauksen.

## 71.

(Verbin plusquamperfekti.)

Minä istuin tuolilla pöytäni edessä, kun opettaja tuli huoneeseen. Minä **olin** jo kauan **istunut** siinä. Kun kissa **oli** lähtenyt huoneesta, hyppäsivät hiiret pöydälle. Kun juuri **olin** tullut kotiin, toi palvelija minulle kirjeen. Poika ei osannut laskyhänfä, waikka **oli** lufenuf sitä neljä tuntia. Tyttö ei osannut tietä kirjakauppaan, waikka **oli** siellä jo ferran **ollut**. Sinä tulit paikalle, fittenkuin me muut jo **olimme** **olleet** tunnin siellä. Kun pojat **olivat** wähän aikaa pallia lyöneet, niin tuli kowa sade, ja he menivät huoneeseen. Isä fanoi pojallensa, että wieraita hewosia oli mennyt heidän niittyyhñ ja ne olivat tallanneet ruohon warfin pahasti.



## 72.

(Kieltoinen plusq.)

Oliko isäsi jo lähtenyt kotoa, kun sinä tulit kotia? **Ei** hän vielä ollut lähtenyt, vaan istui kotona. Me lähdimme heti matkalle, kun minä olin päässyt (päässnyt) pihaan. Lähtikö warja perässä, kun tamma oli juossut (juosnut) ulos portista? **Ei** se mennyt emänsä perässä. Sittenkuin me olimme ajaneet yhden wirstan, piti minun astua alas rattailta. Misa oli mennyt poikki ja isän tähtyi sitoa se nuoralla kiinni. Eikö hän ollut sitä katsonut, ennenkuin kodista läksitte? **Ei**.

## 73.

(Kieltoinen imperativi.)

Pane laffi päähäsi, poika! **Älä** seis laffi kädessä minun edessäni. **Älä** koskaan pahaa puhuu muista ihmisistä. **Älkää**, lapset, syntiä tehkö. **Älkäämme** warastako. Jumala rankaisee warkaita ja muita pahantekijöitä. **Älkääte** wäärin todistako lähimmäistänne vastaan. **Älköön** kukaan pyytäkö lähimmäisensä tavaraa. **Älä** tapa äläkä (= ja älä) wainoo kenenkään henkeä. Runnioita isääsi ja äitiäsi. Muista lepopäivä, ettäs (= että sinä) sen pyhität. **Älkää** pitäkö muita jumalia kuin yhtä ainoaa Jumalaa, taiwaan ja maan luoja. **Älä** turhaan lausu Heran Jumalasi nimeä.

## 74.

(Komitatiwi- ja proflatiwi-sijat.)

Miti meni tyttärensä kanssa niithlle. Tytär oli pyhittänyt lupaa näin: saanko minä, äiti kulta, tulla kanssanne. Kuinkahan äiti oli wastannut? Hän warmaankin wastasi: tule waan. Se ottiwat ewästä mukaansa. Wanha koira ja sen penikka oliwat heillä muassa. Koira meni peniköinenä, niinkuin äitikin tyttärinensä. Mies muutti maalta kaupunkiin waimoineen ja lapsinensa. Meniwätkö he maata wai mertä myöten? En tiedä. Tie on yhtä pitkä maitse

ja meritse. Eräs herra ajoi meidän portin siivuitse. Muuan toinen herra ratsasti hänen ohitsensa. Koira hyppäsi aidan ylitse. Se ei päässyt aitapuiden välitse.

## 75.

(Instruktivi-sija.)

Sinä ratsastit kirkolle, mutta minä kävin jalan sinne. Minä olin paljain jaloin, niin että oli keweampi käydä. Miehet seisoiwat paljain päin kirkon ovelle ja katseliwat awosuin alttaritaulua. Tämän kellon on seppä käsin (käfillä) tehnyt, waikka se näyttää tehtaan työstä. Isäntä willelee maata uudella tawalla. Samalla tawoin tekewät jo torpparitkin. Se on kaitin puolin hywä asia. Uudenaikaisia auroja on Suomessa jo suurissa määrin. Pojat, jotka oliwat maalle ajaneet, tuliwat jalkaisin kaupunkiin takaisin. Isäntä tekee työtä öin päiwin, että saa tyhönä walmiiksi tänä talwena. Kukoile Sumalaa illoin aamuin.

## 76.

(Särjestys-laskusanoja.)

Minä olen ensimmäinen poika. Sinä olet toinen. Me olemme ensimmäisessä luokassa. Hän on ensimmäisen luokan kolmas poika. Toisen luokan neljäs poika ei osannut läksyänsä. Tuolla tulee wiisi miestä. Kolmannen miehen kädessä on kirwes. Mies ei ole löytänyt toista kirwestänsä. Luokalla on kymmenen poikaa. Neljännen pojan taulu on uusi. Te pääsette toiselle luokalle. Toisesta luokasta pääsivät pojat kulumanteen luokkaan. Neljännellä luokalla on iso huone. Kaikki wiidennen luokan pojat laskee opettaja kuudennelle luokalle. Sinä istut neljäntenä poikana seitsemännessä luokassa. Koulusamme on yhdeksän luokkaa. Täällä ei ole kymmenettä (= kymmenentettä) luokkaa. Poika ei löytänyt kolmatta kirjaansa. Sinä tulet toisen luokan kolmanneksi pojaksi. Ukon neljäs formi on wäärä. Hän ei saa neljättä formeansa suoraksi.

## 77.

(Lauseita laskujanoilla.)

Minä ostin wiifi hewosta. Kolme hewosta on wau=  
 nun edesjä. Seitsemän metsoa istui puussa. Metfästäjä  
 ampui ainoastaan yhden linnun puun oksalta. Kymmenen  
 hewosen ruoka maksaa paljon. Kymmenes hewonen on vielä  
 warfa. Niittyladoissa on heiniä kahdelletoista hewoselle ja  
 kuudellekolmatta lehmälle. Kaupungin kolmessa koulussa käy  
 neljästata lasta. Kolmannesta eli suurimmasta koulusta  
 meni kaksikymmentä poikaa toisiin kouluihin. Wiimmeinen  
 eli kahdeskymmenes niistä kuoli pian. Poika ei löytänyt  
 metfästä kolmea suoraa keppiä. Eräs wanha herra antoi  
 neljäkymmentä omenaa kahdelle kymmenelle tytölle. Kuinka  
 monta omenaa kufin sai? Sinä olet kahdeskolmatta (kah=  
 deskymmenes toinen) oppilas. Luokalla ei ole wiittäkol=  
 matta oppilasta. Vuodessa on kolmesataa kuusikymmentä  
 wiifi (wiifiseitsemättä) päiwää. Kenraali maksoi palkan wi=  
 delle tuhannelle neljälle sadalle kuudellekolmatta (kahdelle kym=  
 menelle kuudelle) tarkk'ampujalle. Tuo pakku mies on kol=  
 mannen komppanian seitsemäsneljättä (kolmas kymmenes  
 seitsemäs) sotamies.

## 78.

(Relativi-pronomeni.)

Meillä on uusi kaiwo, **joka** on hywin syvä. Wel=  
 jeni, **jonka** kyllä tunnet, käwi kaupungissa. Minä annoin  
 ukolle kirjan, **jota** hän ei osannut lukea. Antoiako äitisi  
 isän taffin sille miehelle, **jolta** waras waatteet wei? Antoi.  
 Poika lähtee siihen pieneen kaupunkiin, **jossa** hänen wan=  
 hempansa ennen eliwät. Kaupunki, **johon** poika mence, on  
 tullut suuremmaksi. Minä ostan ne hewoset, **jotka** sinä  
 myyt. Me olemme saaneet lahjaksi kirjoja, **joita** luemme  
 ja **joissa** on kauniita kuvia. Taloon tuli yöllä kaffi kaup=  
 piasta, **joiden** kuorma tiellä oli kaatunut. Sinä, joka olet  
 vanhempi, olet myös wiisaampi. Tule minun tyköni, joka  
 olen wanha ystäväsi. Te kaffi, **jotka** tahdotte mielellänne

lukea, olette hyviä oppilaita. Jumala siunaa meitä, jotka häntä pelkäämme ja rakastamme.

## 79.

(Appositioni-tila.)

Sinun isäsi, kylän vanha suutari, oli meillä työssä. Leijona, eläinten ruhtinas, kutsui alamaisensa kokoon. Rustawi ensimmäinen, Ruotfin kuningas, antoi perustaa Helsingin, Suomen pääkaupungin. Heikki ja Mäti, talon vaivat rengit, niittävät ahkerasti. Emäntä lahjoitti punaiset silkkihuiwit pitoilleensa, Maijalle ja Kaisalle. Hämeenlinnan kaupunki on kauniilla paikalla. Suuressa Saimaan järvesä on paljo saaria. Suomen Suuriruhtinaanmaa on Venäjän Keisarikunnan rajalla. Tämä kirje, joka tuli postissa, on Kirjoherra Juhana Saloniukselle. — Tyhmä se on, joka astuu huoneesen laffi päässä. Mies meni metsään firmes kädesä ja pysy olalla. Laiska istuu kädet ristissä eikä wiitfi mitään tehdä.

## 80.

### Kärpänen ja poikansa.

Kärpänen ja hänen pieni poikansa olivat kerran kyökissä. Äiti lähti huoneesta; hänellä oli jotakin työtä ulkona. Ennenkuin meni, niin varoitti poikaansa ja sanoi: "älä, lapseni, lennä tuonne padan päälle; saatat pataan pudota ja kuolla sinne kuumaan veteen. Läksi sitte ulos äiti, mutta poika, joka oli itseviisas, ajatteli: "minäkö pataan pudota ja kuolla? onhan minulla siivet". Sillä mielellä lensikin sitte vastoin äitinsä kieltoa padan ylitse, jossa vettä kiehui, mutta pyörtyi kuumasta höyrystä, putosi pataan ja kuoli, niinkuin äiti oli sanonut.

## 81.

(**us-** ja **os-**päätteisiä substantiveja.)

Wiisauus tulee Jumalalta. Jumalan pelko on wiisauden alku. Tee hyvää ja wälttä pahumtta. Laiskuus on laiken

pahuuden juuri. Ahkeruudella saat taitoa ja tietoa. Sumala on rakkauten ja hyvyyden lähde. Hyvä lapsi rakastaa puhtautta. Minä ihmettelen luonnon kauneutta. Yön pimeys muuttuu päivällä valkeudeksi. Valkeus nauttaa pimeyden töitä. Ymmärrätkö, mitä nyt sanoin? Ymmärrys on kallis lahja Sumalalta. Oppi valaisee ihmisen ymmärryksen. Jolla ei ole ymmärrystä, se on hullu. Minä sain vastauksen kysymykselleni. Opettaja panee kysymyksiä ja me vastaamme niihin. Emme aina osaa antaa oikeaa vastausta. Lintujen wiserrys on sulloista kiitosta Luojalle. Koskien luona on myllyjä ja muita laitoja.

## 82.

(Verbijohtoisia, **minen**-päätteellisiä substantiveja.)

Warkaus on paha työ. Synti on warastaa. Warastaminen on synnintekoa. Luwatta ottaminen on warastamisesta. Terween ihmisen on häpeä kerjätä. Kerjääminen ei kuitenkaan kaikille ole häpeäksi. Maalla oleminen kessällä on hywin hupaista. Lukemisella saamme oppia. Minun on uni. Nukkuminen on mafcata. Minä näen unta. Alkoon sinulla aina olko halua makaamiseen. Kirjeen kirjoittaminen wie minulta paljon aikaa. Uiminen meren wedessä wahvistaa ruumista. Terweellistä on uida järwessäkin. Weden terweellisyys ruumiille on warma asia.

## 83.

(Kertaus.)

Älä tuhlaa aikaasi laiskuudessa. Pidä lupauksesi, jonka olet antanut. Lasten opetuksessa ja kasvatuksessa on paljo waiwaa. Osaatko lukea kirjoitusta? Sinä ehkä ainoastansa katselit kirjaimien (puustawien) korkeutta ja paksuutta. Imatran koski on kauniimpia weden putouksia maan päällä. Sahaaminen on raskasta työtä. Kellojen soittamisesta wäsyh vielä enemmän. Ruoaan keittäminen on naiswäen asia. Onkohan warvallista juoksennella heikolla jäällä? Kysy-

mysten (tyshmyksien) pituus peloittaa minua. Minulla ei ole vastausten rikkautta. Tahto on järjen palveluksessa.

## 84.

(Eri henkilöt subjektina ja yhteinen predikaatti.)

Opettaja ja oppilas menivät yhdessä koulun. **Minä** ja **sinä** olemme Suomalaisia. **Sinä** ja **weljesi** osaatte puhua suomea. **Sinä** ja **me** kaikki ferran fuolemme. **Wanha äitini** ja **minä** rufoilemme Jumalaa joka iltä. **Te** ja muut **koulupojat** luistelitte koko päivän liukkaalla jäällä. **Te** nuoret ja **me** wanhatkin löimme pallia kaiken päivää fuurella lakealla. **Sinä** ja **minä** sekä kolmas toweri olemme kauan asuneet samassa talossa.

## 85.

### Lapsen enkeli.

Kaikissa maissa kulkee eräs enkeli hiljaa ympäri. Ei mikään silmä häntä näe, hän kuitenkin näkee kaikki. Taivas on hänen kotimaansa, josta Jumala on hänet (hänen) lähettänyt maan päälle. Hän menee paikasta paikkaan, talosta taloon; ja missä on hyvä lapsi vanhempiensa luona tupasessa, siellä hän mielellänsä oleskelee ja viipty. Hän leikkii lapsen kanssa niin kauniisti ja suloisesti. Lasta hän opettaa ahkeraksikin ja aina kuuliaiseksi. Lapsi seuraa hänen neuvojaan, sen vuoksi se pysyykin niin hyvänä ja siivona. Ja kun lapsi levolle käy, ei enkeli lasta jätä. Hän vartioitsee sen vuodetta aamuruskoon asti. Hän sen herättää suutelemisella uuteen työhön ja uuteen iloon. Oi, armas enkeli, ota minutkin (minäkin) niiden lasten joukkoon, joita niin mielelläsi saattelet leikkiin, työhön ja lepoon!

## 86.

(Verbien konditionaali-tapa.)

**Minä** puhuisin teille paljokin, mutta ei aina ole tarpeeksi aikaa enkä **minä** paljoa tiedäkään. **Minä** istuisin pen-

kille, jos huoneessa **oli** penkkiä. Sisar neuvoi sinä latin weljellensä, jos waan taitaisi. Ampuiskot lintuja metsässä, jos saisit pyssyn isältäsi? Lapset ostaisivat nysäkkäjä, mutta äiti ei anna rahaa. **Joissimme** mielellämme wettä, jos toisit sitä meille. Minä puhuisin teille pienen kertomuksen, jos lupaisitte waiti olla. Sinä et saa tuota puuta poikki, waikka kuinka hakkaisit. Minä menisin ulos kaupungille, jos sinä tulisit kanssani. Minä weisin kirjeen postiin.

## 87.

(Konditionaalien yhdistetty muoto.)

Minä olen kirjoittanut lyhyen kirjeen weljelleni. Olitko kirjoittanut kaikki, mitä sanoa tahdoit, ennenkuin paperi loppui? Minä **olisin** vielä paljon puhunut. Sinä olisit warmaan lufanut kirjasi loppuun, jos **olisi ollut** aikaa. Waikka olisit ollut raskaampikin, niin olisin woinut nostaa sinut (sinun). Jos poika olisi tohtinut, olisi hän hypännyt ojan ylitse. **Me olisimme tulleet** teidän luokseen, jos olisitte meitä käskeneet. Oppilaat olisivat oikein kirjoittaneet, mutta eivät muistaneet, miten (kuinka) opettaja oli opettanut.

## 88.

(Potentiaali eli koncessiivi; **lienen**.)

Minä ehkä annan sinulle hupaisen satukirjan, kun olet koulussa lufanut, mitä opettajat owat antaneet läksykki. Sjäni ostanee ruunun hewosen ja tuonee sen jo huomenna kotiin. Toki sinulta kysynee, mistä kotoisin olet. Mitä siihen wastannet? Sanonen kaikille, että olen Suomesta enkä Ruotista. **Mennewätkö** nuo weneet, jotka tuolla näkyvät, eteenpäin wai tullewatko takaisin? Minä **lienen** hywin paha, koska eivät muut lapset tahdo leikkiä kanssani. Sinä **lienet** wanhempi, kun olet pitempikin. Tuo kalpea lapsi **lienee** kiwulloinen. **Miehet lienewät** vielä metsässä.

## 89.

(Kieltoinen kondition. ja potent.)

Jos en olisi kipeä, niin tulisin kanssanne ulos puistoon. Jos et sinä siinä istuisi, niin minä istuisin siihen. Jos ei maa saisi valoa ja lämmintä auringosta, emme me ensinkään näkisi ja kuolisimme viluun. Sinne en olisi mennyt, vaikka olisit kuinka käskenyt. Me emme olisi pelänneet, jos olisi kuinkaakin pimeä ollut. Sinä olet saanut monta omenaa, ja et tahtone jättää minuakaan warfin ilman. Tuo poika ei liene oikein viisas, koska katsoo töllöttää suu auki. Sinä et liene löytänyt lakkiasi, kun juokset lakitta päin. Vanhempani eivät tänään tulle takaisin kaupungista, kun niin paha sää (ilma) on.

## 90.

(Kertaus. Verbit päätteellä **tsen**.)

Tulkaa, lapset, kanssani niitylle. Ruoho on jo nousnut maan päälle ja tämä tullut viheriäiseksi. Talvi ei enää palanne. Oletko kuullut, että naapurin poika on pääsenyt papiksi tähän pitäjään? Me olemme kohta lufeneet yhdeksänkymmentä lufua. Tehnetkö siinä oikein, että panet noin ison kuorman hevoseksi perään? Sekä eläimet että kasvit tarvitsewat päivän valoa. Ihminen aina ajatteleen, että kaikki hywyys tulee luojalta, taiwaalliselta isälämmme. Älkää tuomitko, ett'eivät muut teitä tuomitfisi. Tuomari on tuominnut pahantekijän kuolemaan. Piitowat jo harawoinneet\*), mitä rengit eilen niittiwät.

\*) Harawoitfen, harawoita (harawoin, harawoida); tarwitfen, tarwita.

## 91.

(Verbit päätteillä **nen** ja **nuan** y. m.)

Kewäällä yöt lyhenewät\*) ja päiwät pitenewät.\*). Nyt on syksy, päiwät owat lyhenneet ja yöt alkawat pi-



detä. Raimon toinen sanko ylence\*), toinen alence\*). Särwen wesi on enennyt, mutta ei se enää enenne. Enetkoon siwistys maasfamme ja wähetkoot raakuiden työt. Miehiet owat alentaneet laiman purjeita, mutta pian he ne taas ylentänewät. Etkö häpee (häpeä), kun olet niin kauan maannut? Poika häpesi niin, ett'ei saanut sanaakaan suustansa. Säwetkää wähän, kun olette niin myöhään ruwenneet työhön. Mitä sanoisit, jos maa halkeisi (halkeaisi) ja putoisit (putoaisit) sywhyhteen?

\*) Lyhenen, lyhetä; lyhennän, lyhentää; pitenen, pidetä; pitennän, pitentää; ylenen, yletä; alenen, aleta; alennan, alentaa; j. u. e.

## 92.

(Kertaus.)

Nuo isot kellot kuulunewat wirstan päähän. Kyllä on niin kaukana, ett'eiwät asujamet kuulle (kuul(e)ne) kirkon kelloja. Miehiet oliwat menneet pellolle ja panneet maata (ma(f)ata). Minä olen koko päivän käwellyt puistossa ja katsellut luonnon kauneutta. Katselkaa noita kuffia, kuinka owat ihanoita. Kun minä woista suuren hinnan maksan, niin punnitkaa\*) hywin minulle. Olen hawainnut, ett'ette ole tehneet, mitä käsfin. Oletteko luulleet, ett'en sitä hawaitfisi? Maa on jo kauan wiheriöinnyt\*\*) ja kaswit alkawat pian kuffia. Kuis jo hedelmöinne\*\*), kun kaupungista maalle lähden. Kyllä olisin warhain tullut, mutta en herännyt. Etkä huomenna kerkeät tulla, kun on vähemmän työtä. Mies rupesti työhön heti kuin aurinko oli ylennyt wuoren takaa. Mies löi nyrkkinsä pöhtään, että pöhtä halkeisi. Sos tässä walhettelen enkä puhu totta, niin maa haljetkoon altani. En löydy weistäni; se lienee pudonnut kaapin taakse.

\*) Punnitfen. \*\*) Wiheriöitsen (wiheriöin); hedelmöitsen (hedelmöin).

## 93.

## Kanat ja kettu.

Joukko kanoja istui orrella kukko keskellä. Kettu juoksi sinne, seisattui alle ja mietti, miten saisi suuhunsa. Oli kavaluus mielessä hänellä ja hän sanoi: "miksi siellä istutte, juuri kuin pelkäisitte minua; ettekö tiedä, että eläimet ovat tehneet rauhan keskenänsä ja ett'ei täst'edes ole toiselle pelkoa toisesta?" Kukko samassa päätänsä kohottaa, luo silmänsä pelolle päin. "Mitä kurkistat?" kysäsi kettu. "En mitään", vastasi kukko; "näen vaan tuolla kaksi koiraa, jotka juoksevat tänne päin aika (suurta) vauhtia. Heikin tuonevat sitä iloista rauhan sanomaa." Kettu kun tämän kuuli, säikähti kovin ja alkoi juosta tiehensä. "Minne lähdet", kysyi kukko, "emmekö voisi kaikki yhdessä iloamme viettää, jahka koiratkin ovat tänne tulleet?" "Miksi ei, kyllähän voisimme", vastasi kettu, "mutta pelkään, ett'eivät koirat vielä tiedä rauhan teosta."

## 94.

(Berbin personaton eli passiivi-muoto, sen paljaita ja yhdistettyjä temporeja, myöntäen ja kieltäen.)

Minä puhun täällä. Sinä puhuit myös. Isäfin on puhunut. Me olimme puhuneet. Te puhuisitte. Se puhunewat. Puhu; puhufaa. Ukkofin lienee puhunut. Minä olisin vielä puhunut. Täällä huoneessa puhutaan (= tahaan). Tuvasfa kudotaan kangasta. Paraat kankaat kudotaan tehtaisfa. Talossa kudottiin suttia morsiamen lahjaksi. Tuota kangasta on kauan kudottu. Minun taffiwerfaani oli kudottu kolme päivää, kun langat loppuiwat. Onko jo talon kankaat kudottu? Täsfä tehtaassfa ei enää kudota werfoja eikä muita kankaita. Poika sai käydä paljaisfa saappaisfa, kun ei hänelle suttia kudottu. Tuota harmaata sarkaa ei ole kudottu sinua warten. Niitä huiweja, jotka piioille annettiin, ei ollut kotona kudottu. Jos

kaikki kankaat kotona kudottaisiin, mitä sitte tehtaisa kudottaisiin. Jos ei hienoja werkoja tehtaisa kudottaisi, niin ei hyviä waatteitakaan saataisi. Tuolla tuwassa kudottaneen kangasta, koska kolffina kuuluu. Kudottakoon wartti kuinka hywistä langoista, ei se kuitenkaan palttinan wertaista ole. Werkaa älköön kudottakokaan, jos ei se wahvaa tule. Nuo sukut lienee kudottu ulkomaalla, koska niin koreat ja kirjawat owat. Wanhasa werkatehtaassa ei kudottane enää kauan. Siellä ei liene kudottu muuta kuin werkoja.

## 95.

(Satkoa.)

Tästä järwestä saadaan paljo kaloja. Mistä nuo kalat saatiin? Leipää syödään ja wettä juodaan. Häissä syötiin ja juotiin, istuttiin ja puhuttiin. Sinut kutsuttaneen pitoihin, joista niin paljon puhutaan. Eikö sinua ole kutsuttu? Menisitkö, waikk'ei kutsuttaisikaan? Sieniä ei Suomessa syödä joka paikassa. Puut hakataan metsässä ja hevoset wetävät ne kotiin. Metsä on käynyt harwaksi, kun sieltä on niin paljo puita hakattu. Ei tuon ojan ylitse helposti hypätä. Tuossa talossa maataan kauan. Siellä maattiin eilenkin kello kymmeneen. Kylläpä sitte lewättiin työstä! Kengille oli luvattu palkaksi sata wiisikymmentä markkaa wuodessa, jos hänet saataisiin pitää. Jos wäelle luvattaisiin kuppi kahwia jokaiselle, niin olisi kaikki ruis leikattu ennen iltaa. Muuten sitä ei voitane saada.

## 96.

(Satkoa; III:n luokan verbejä.)

Kirja annetaan pojalle lahjaksi. Uhkerille pojille annettiin kirjoja tutkintopäiwänä. Ei pojalta oteta sitä kirjaa, joka hänelle on lahjaksi annettu. Puita on istutettu kahden puolen tietä ja pellon pientareet on niitetty tasaisiksi. Lapset kaswatettakoon kivitukseksa ja Herran nuhteessa. Kouluksa opitaan ja opetetaan monta hywää ja hyödyllistä tie-

toa. Siellä on luettu jo useita viikkoja. Jos aina warhain aljettaisiin, niin saataisiin työtkin valmiiksi hywisä ajoin. Meitä mennään huomenna kaupunkiin ja tullaan ylihuomenna takaisin. Jos tuolle vuorelle mentäisiin, niin nähtäisiin kolme kirkkoa. Urukki ei ehditty, vaikka juostiin. Eilen **oltiin** kirkossa, mutta tänään **ei oltukaan**. Jos ei fade kuffia kastelisi tahi niitä ei kasteltaisi, niin ei voitaisikaan ihannella niiden kauneutta. Se mies, joka nähtiin syhliseksi warfauteen, tuomittiin kowaan rangaistukseen ja kahleisiin. Pahoista töistä ihmisiä aina rangaistaan.

## 97.

(**Itse** sanan käyttämistä.)

Isäntä ei läheta renkiänsä kaupunkiin, vaan menee **itse**. Joka **itseänsä** kiittää, häntä harvoin muut kiittävät. Minä teen tästä nuoresta pihlajasta lepin **itselleni**. Päiwämies sai maan herralta **itseltä** eikä hänen woudilansa. Käyntä **itseäsi** hywin, niin sinua rakastetaan. Mies tuli hulluksi ja tappoi **itsensä**. Kun ei päällikkö sotamiehille antanut syhläksi muonaa ja muuta tarpeita, niin he ottivat **itse**, mistä jaiwat. Älkää muuttako **itseänne** toisenlaisiksi kuin nyt olette. Wesi muuttuu jääksi pakkasella. Almat muuttuivat ja vaihtelevat.

## 98.

(Reflexiivisiä ja niiden tapaisia verbejä.)

Tuuli on kääntynyt ja se kääntää wiirin toiselle suunnalle. Miehät turmelivat itsensä kowalla työllä. Wilja turmeltui fateesta. Kun tulot vähentyvät, niin menotkin vähennettäköön. Kaikki yhdistyivät kuninkaan kanssa ja wiholliset ajettiin pakoon. Kun weneemme lähestyi rantaan, niin rosnot heittäytyivät (heittivät itsensä) päällemme. Me voitimme heidät kuitenkin ja he antautuivat walttamme. Ransa kofoutuu (kokoontuu) kirkkoon ja pitää siellä jumalanpalvelusta. Saarnaaja kääntyy (kääntäytyy) seurakunnan puoleen. Ihmiset syntyvät, lisääntyvät (lisäytyvät)

ja kuolevat. Poika on edistynyt tiedossa ja taidossa. Opetajan opetus ja hänen oma lufemijensa ovat häntä edistäneet.

## 99.

### Susi ja hevonen.

Vanha nälkäinen susi juoksenteli metsässä, ja kun ei voinut saada kiinni muita eläimiä, joita takaa ajoi, niin mietti seuraavan keinon. Lainasi puvun ketulta. Meni sitte siinä valhepuvussansa eteenpäin. Jo näkikin laitumella hevosen, astui sitte lähemmäksi ja sanoi itsensä lääkäriksi. Kysyi hevoselta: "eikö teissä ole mitään kipua, jonka minä, kun lääkäri olen, tässä nyt voisin parantaa?" Hevonen, vaikka kyllä tunsikin, mikä veitikka oli hänen edessänsä, oli kuitenkin niinkuin ei olisi tuntenut ja lausui: "Voi kuinka kävikin onnellisesti, että te, hyvä tohtori, satuitte tulla tänne. Äsken juuri astuin suuren tikun jalkaani, auttakaa minua siitä". No, susi sen lupasi mielellänsä ja kyykistyi hevosen taakse, ikään kuin olisi tahtonut tutkia sitä kipeätä paikkaa. Siinä nyt katsellaan ja haistellaan. Mutta samassa kuin susi sitte avasi suunsa ja oli käydä hampaillaan hevosen reiteen, niin sai semmoisen läjähyksen hevosen kavioista, että lensi hampaat irvissä kuinka kauas paikalta. Hevonen sitte juoksi pois ja nauroi palkaksi tohtorillensa.

## 100.

### Viheriä kaupunki.

Minä tiedän erään kauniin kaupungin, jossa on pelkkiä viheriäisiä taloja ja huoneita. Niitä on pieniä, niitä on suuria, ja kuka vaan tahtoo, niin saa sisään mennä. Kadut taas, ne tosin ovat vääriä, hyvinkin vääriä, monta mutkaa tekevät. Mutta kuka tahtookaan aina suoraan kävellä, eihän se hupaista ole. Pitkin katuja ja teitä on monenvärisiä kukkia. Ja kiviä sitte,

onko niitä kaduissa? Mitä vielä! Kaikki on vaan kuin hienoa ja pehmeätä mattoa, viheriää sekini. Paljo asuu siellä väkeä ja jokainen rakastaa kaupunkiansa sydämen pohjasta. Asujanten ilon ja rakkauden näet ja kuulet siitä, kun he kaiken päivää laulevat asunnoisiansa. Asujamet ovat kaikki pieniä, sillä ne ovat paljaita lintuja; ja koko tämä kaupunkini on se, jolla muutoin on nimenä — "Metsola".

## 101.

(Aktivin I:n participi, sekä futuri.)

Kadulla juoksee naurawa poika. Hänen peräksensä juoksee itkewiä lapsia. Maassa makasi kuolewa soturi. Kaikki ihmiset ovat kuolewaisia. Leikkivä kissanpoika hyppäsi lattialta tuolille. Niin tekewät leikkivät lapsetkin. Tuolla haudataan nuorta miestä. Sandan reunalla näemme hänen surewan äitinsä. Maksa palkka työtä tekewälle. Isä sai kirjeen koulussa olewalta pojaltansa. Talon isäntä antaa köyhille työtä ja ruokaa. Hän on wastafin siitä antawa. Hän on auttawa ihminen. Suomenna minä tulen sinun tykösi. Etkä sinä joskus toiste olet tulewa minun luokseni. Se on olewa hauskaa. Tulwana vuonna (vuotena) minä olen pääsewä tästä koulusta. Älä pelkää, waikka wene kiikkur, kyllä myrsky pian on lalkaawa. Työmies on palkkansa saapa (saawa).

## 102.

(Aktivin II:n participi.)

Tuossa puussa on jo kypsinyt omena. Otanko alas sen kypsyneen (-nehen) hedelmän? Älä ota ensimmäistä kypsinyttä omenaa. Kypsyneet omenat ovat punaisia tahikeltaisia. Eikö vielä muissa puissa ole kypsyneitä omenia? Mies on hywin wäsyneenä raskaasta työstä. Surkeaa on nähdä juopunutta ja hoipertelewaa miestä. Paimen etsii kadonnutta lammastansa. Kun olen löytänyt kadonneen

lampaani, annan minä ruokaa sille löytyneelle eläimelle. Metsästäjät tekivät suuren tulen kaatuneista puista. Tuo vanha ukko on aikansa palvelnut sotamies. Laskeneen auringon säteet walaisewat vielä pilvien reunoja.

### 103.

(Passiivin I:n participi.)

Pihassa seisoo tapettava härkä. Minulla on paljo tehtävää työtä. Renki ei ottanut vastaan isännältä saattavia rahoja. Salattawat asiat eivät ole sanottavia. Minulla olisi sinulle paljo puhuttavaa. Se on hymärrettävä asia, että opettaja opettaa niitä, jotka ovat opetettavia. Rangaistawille oppilaille annettiin semmoinen rangaistus, jonka he ansaitsivat. Sotawäellä oli käsin kannettawat kannut. Haloksi hakattavia puita älköön jätettävä sateesen. Turun tuomiokirkossa on paljo nähtäviä esineitä. Etkö muista sitä muistettavaa asiaa? Pappi saarnaa huomattawista asioista. "Tee tehtäväsi", sanoo melvollisuuden tunto ihmiselle.

### 104.

(Passiivin II:n participi.)

Minulla on willalangasta kudottu laffi. Mies toi kaupaksi ongella saatuja kaloja. Piika otti myhdyt kalat vastaan. Paistetuissa perunoissa on hyvä maku. Me söimme tuoreita kaloja ja keitettyjä perunoita. Älä mene ästen pestyllä walkoisella takillasi riiheen. Kanat söiwät pöperää, joka oli tehty pieneksi purruksa leiwästä ja piimästä. Talon wäki otti menneenä kesänä rakennetun tuwan asunnokensa talweksi. Matami ja Gewa söiwät kiellettyjen puiden hedelmiä. Israelin lapset walsiwat luvattuun maahan. Tämä werka on kudottu tehtaassa ja siellä ovat nuo sarkapafatkin kudotut. Suiwit, jotka piioille annettiin, eivät olleet kotona tehdyt, waan puodista ostetut. Milloinkahan sinun monet työsi tulewat tehdyiksi?

## 105.

(Verbin III:s infinitiivi, myöskin agentin eli tekijän kanssa; V:s infinitiivi.)\*

Kuka tuon weitsen on tehnyt? Seppä on sen tehnyt. Se on sepän tekemä. Nämät sukut ovat äitini kutomat. Minä en myh isäni minulle ostamaa ja lahjoittamaa kirjaa. Sisar ei osannut lukea weljensä kirjoittamia kirjeitä. Me asumme omain miesten rakentamissa huoneissa. Kenen tekemä tämä kirja on? Opettajan. Se puinen laatikko, jonka näet edessäsi, on minun tekemäni. Isäntä juo kaljaa omasta tekemästäänä tuopista. Ovatko kaikki kalat sinun saamaasi. Puutarhassa on paljo meidän istuttamiamme puita. Poika osti makeisia löytämillensä rahoilla. Tuo hakattu puu on rengin halkaama. Tytöllä on jalassa suutarin tekemät kengät ja omat kutomansa sukut, joiden lanka on kotona kehrättyä.

Lapsi makaa kehdoissa ja on juuri nukkumaisillansa. Minä olin eilen teille tulemaisillani, kun sain kuulla, ett'ei kukaan teillä ollut kotona.

## 106.

(Muuta III:n infinitiivin käyttämistä.)

Miehet ovat kalastamassa. Kenki tuli niittämästä ja meni heti pellolle kyntämään. Poika laffasi lukemasta ja rupeesi kirjoittamaan. Missä molemmat sisaresi ovat? He ovat kuffia etsimässä. Käskle lapsesi menemään kouluun äläkä laske heitä juoksemaan pitkin katuja. Pääsenkö, äiti kulta, onkimaan näiden towerieni kanssa? Mene ottamaan tänne se kirja, jota eilen aloimme lukea. Mitä kielsi lapsia uimaan juoksemasta. Kiitos tulemastanne meitäkin katsomaan. Työ jäi tekemättä, kun tekijä kuoli. Minä pistäydin (pistähdyin) kamariin kenenkään huomaamatta. Kyllä minä olisin tullut käskemättäkin. Saat sinä sen huutamattakin. Talonpoika tuli rikkaaksi maata kaimamalla ja joita

\*) Verbin IV:llä infinitiivillä on pääte **minen**, joka enimmäisten on tavallisena, johdettuna substantiivina.



kuokkimalla. Lintu kulkee lentämällä, laivat purjehtimalla. Kaloja ei saa niin paljoa onkimalla kuin nuottaa wetämällä. — Mies näki lapsen laiturilla järveen putoamaisillansa ja rienji pelastamaan sitä vaarasta.

## 107.

### Paimenet ja Ahti.

Paimen kerran veisteli joen rannalla ja pudotti veitsensä jokeen. Kun tämä nyt vahinkoansa siinä itki, niin Ahti, veden haltija, sen kuuli, ui likemmäksi, sukelsi pohjaan ja toi sieltä kultaveitsen paimenelle. "Ei se se ollut", sanoi paimen. Ahti toisteen sukeltaa, tuo hopeaveitsen. Kun paimen ei sitäkään omistanut, toi Ahti kolmannella kerralla oikean veitsen, jonka paimen ilolla tunnusti omaksensa. Ahti kiitti paimenen rehellisyyttä ja antoi hänelle kaikki kolme veistä. — Asia tuli pian muille tutuksi (tunnetuksi). Niin ajatteli muuan toinen paimen: "miksi ei minullekin voisi yhtä onnellisesti tapahtua?" Meni jokiäyräälle, nakkasi veitsensä veteen ja rupesi vahinkoansa itkemään. Ahti nytkin toi kultaveitsen ja kysäsi: "tätäkö itket?" "Aivan sitä", vastasi paimen ja oikasi kätensä veistä ottamaan. Mutta Ahti, joka tätä paimenta ei liioin kiittänyt rehellisyydestä, ui matkoihinsa ja jätti hänet ilman omaakin jokeen nakkaamaansa veistä.

## 108.

(Lauseita (objektifauseita), joissa konjunktio **että** pois jätetään, aktiivisja.)

Miti kuuluu, **että** lapsi itkee. Miti kuuluu lapsen **itkewän** ja rientää sen luo. Poika näki opettajan **tulewan** ja meni häntä vastaan kättä lyömään. Minä tiedän **miehesten olewan** metsässä puita hakkaamassa. Kerjäläinen **sanoi olewansa** (= että hän oli) kotoisin Pohjanmaalta. Luuletko mäeltä **näfewäsi** kaupungin? Minä olen kerran nähnyt kanojen **lentävän** faton päälle. Sinä tiedät rengin

olewan fipeän ja kuitenkin käsket häntä menemään työhön. Hän jo eilen sanoi olewansa fipeä. — Poika sanoo, että hänen äitinsä on puhunut kauniin kertomuksen. Poika sanoo äitinsä puhuneen kertomuksen. Hän kertoi nähneensä kolme sutta jäällä. Hän näki niiden juosneen rannasta rantaan. Muistatko minun luwanneeni antaa sinulle uuden firjan? Kyllä muistan luwanneenne ja tiedän teidän täyttävänkin lupauksenne.

## 109.

(Samantlaisia lauseita passiivisissa.)

Kalastaja on kuullut kaupungissa maksettavan (= että — maksetaan) suuremman hinnan kaloista kuin kotona. Sanotaan siellä maksetuksi (= että — on maksettu) ahvenista 20 penniä naulalta ja haukia myydyyn (myydyksi) halpaan hintaan. Hän kuuli puhuttavan paljon uutisia. Hän tiesi fitte kertoa keisarinnaa nukkuneen kuoleman uneen. Enpä luule sitä sanomaa Suomessa kerrottavan ihmisten itsemättä. Sodan pelätään kestävän monta vuotta. Puhe käy vihollisen polttaneen kaupungin ja asujanten paenneen metsiin. Uusi pappi kuuluu tulewan meidän kaupunkiin. Häntä sanotaan hyväksi saarnamieheksi. (Hänen sanotaan olewan — = sanotaan että hän on — hyvä saarnamies). Kun mies oli palannut kotiin matkalta, näki hän talonsa poltetuksi (= olewan poltetun = että — oli poltettu) ja yhden lapsistansaakin tulleen tulen uhriksi.

## 110.

(II:sen infinitiivin käyttäminen temporaali-lauseissa.)

Tähdet katoowat taiwaalta, kun aurinko nousee. Tämä lause sanotaan toisella tavalla näin: tähdet katoowat taiwaalta auringon noustessa. Opettajan puhuesssa owat lapset ääneti. Suostessansa koira vanhenee. Hän tullessa (= kuin isä tuli) kotiin kaupungista olivat lapset häntä vastaanottamassa. Minä aina otan lakin päästäni huoneesen mennessäni. Metsässä kävellessämme näimme ora-

wan hyppelämän puusta puuhun. Miesten lähteissä (= lähteessä) sotaan heidän waimonsa itkiwät. Istuessasi ja lukeissasi pöhdän ääressä rupejit torkkumaan. Isäni mulle (minulle) runoja lauloi firwestartta wuollessansa, niitä äitini opetti wäatesfänsä (wäantäesfään) wärttinätä, minun silloin vielä polwen forkuinen ollessani.

## 111.

(Passiwin II:n participin käyttäminen temporaali-lauseissa.)

Kissan lähdettyä (= kun kissa oli lähtenyt) huoneesta hiiret hyppäsivät pöhdälle. Toisten jo tunti oltua kotona ja muutamain käytyä lewollekin tulin minä wasta puolihön aikaan. Kalan saatunsa wiskaa onkimies taas onkensa weteen (= kun onkimies on — — saanut, wiskaa hän — —). Wene heti herättyäsi aamulla kalastamaan. Kerran ammuttuansa metsästäjä lataasi pyssynsä uudestaan. Tultuani huoneesen leikkimästä otin kirjan käteeni ja aloin lukea. — Syötyä pantiin maata. Rynnettyä ruwettiin kylwämään. Kukiit leikattua aljetaan niitä puida riihessä. — Waikka niitettäessä sataa, voidaan kuitenkin saada kuitwia heiniä. Hewosia metsään wietäessä tuli kowa sade.

## 112.

(Kertaus.)

Minä kuulin miesten tulleen kotia metsästä ja ajattelin heidän tuoneen sieltä minullekin jotakin. Äiti sanoo poikansa sairastawan ja ehkä wasta wiikon päästä tuowan sa hänet taas kouluun. Minä tiedän mailman olewan suuremman ja ihmisten syntyisiä. Myt pä luulet olewasi aika mies, kun jaksat nostaa minut. Luultiin jo kaikkien hewosten kadonneen eikä enää ainoatakaan löydettywän. Wonta päiwää etsittyänsä näkiwät miehet kuitenkin vielä muutamia olewan hengissä ja mahaawan pensaisissa susien repimänä. Matti toiwoi saawansa hywän palkinnon, kun löysi kalliin formuksen, jonka kartanon rouwa oli pudottanut metsässä käwellesfänsä. Rouwa oli jo luullut formuksen sa huffuneen

fiksi päivää eikä sitä enää löytävänj. Kuullessaan torpan pojan sen löytäneen tuli rouva iloiseksi ja odotti hänen tulewan sitä tuomaan. — Kalat ongittua ja keitettyä ruvettiin ruoalle odottamatta lapsia, jotka maalla huvittelemassa ollessaan eivät muistaneet syömäänkään mennä.

### 113.

#### Talonpoika ja lasisilmän kauppias.

Muuan mies, Junkki nimeltä, jo harmaapää, mutta kuitenkin peräti taitamaton, näki naapurinsa, Punkin, jolla oli huonot silmät, käyttävän lasisilmiä. Ukko päätti lähteä kaupunkiin ostamaan itsellensäkin samantlaiset. Rientääkin sitte sinne ja kysellee: "mistä saa ostaa lasisilmiä?" Hänelle neuvotaan paikka. Hän astuu puotiin ja sanoo lasisilmien kauppiaalle: "minä mielelläni ostaisin lasisilmät". "Kah, niitähän minulla on teille, ukkoseni, vaikka tusinoittain", lausuu kauppias. "Tulkaa vaan tänne ja valitkaa itsellenne, mitkä parhaiten sopivat. No, nämät tässä ovat erinomaisen kirkkaat. Tuossa on kirja, lukekaa, koettakaa lasien kelmollisuutta." — Ukko, kovin uteliaana, tarttuu kirjaan, asettaa lasisilmät nenällensä ja aikoo lukea. Katsoo, katsoo, ei tahdo lukeminen käydä. Pyyhkii lasia, pyyhkii, kääntelee niitä sinne tänne; ei sittekään, lukeminen on vallan mahdotonta. Kauppias tuo toiset lasisilmät, taas toiset, tuo tuomistansa toisia; eivät yhdetkään sovi Junkin silmin. "Ahaa!" lausui nyt kauppias, "jopa arvannen, missä vika on. Kentiesi te, hyvä ystävä, ette osaa ensinkään lukea?" — "Hm!" vastasi Junkki, "jos minä, herra kulta, lukea osaisin, niin johan sitte hupsu olisin, kun lasisilmiä etsimään juoksisin."

### 114.

(Sinaali-lauseita, joissa **että** pois jätetään; I:n infinitivi.)

Jos minulla olisi waroja muuttaa suo niityksi, niin muuttaisin. Ruoka on tuotu pöhtään väen syödä (= että

wäki söisi). Piika wei niitylle kaljaa miesten juoda. Anna tänne kultawitjat, että muutkin ne nähdä saawat. Tuo se uusi kellosi muidenkin katjella. Anna (jalli) pienen weljenikin se nähdä. Älä anna weistä lasten leikitellä. Suokse nyt hywin, että ennen iltaa kotia pääset. Poika rienji, minkä woi, päästäksensä suojaan sateelta. Tuo, hyvä tyttö, wettä juodakseni, kun on niin kowa jano. Me menimme taloon pnyttämään wenettä soutuaksemme. Tuon kauniin kirjjan minä ostan sinun lukeaksesi. Miehiet wetiwät weitsensä tupesta leipää leikataksensa.

### 115.

(Sattoa: aktiwin III:s infin. ja passiwii I:n partic.)

Isä lähetti pojan wiemään kirjettä postiin. Hän antoi pojallensa kirjeen postiin wietäväksi. Minä wien kolme lastani kouluun opetettawiksi. Pyyhän hyviä opettajia opettamaan heitä. Äiti jätti pojan weljensä hoidettawaksi ja kaswatettawaksi. Wiikate on sepällä laitettawana. Pöytä on toisessa kylässä maalattawana. Isäni on maalari ja hän on par'aikaa (= parasta aikaa) maalaamassa naapurin uusia huoneita. Kuinka kauan lehmäsi oli toisen akan lypsättämänä? Tuo kirja tänne muittenkin nähtäväksi. Sitä ei minulle enää ole, annoin sen jo naapurin wäen luettawaksi.

### 116.

(Aktiwin II:n infinitiwin instruktivi-sija.)

Kadulla juoksee naurawa poika. Lapsi juoksi nauraan kotoa, mutta käweli itkein (= itkeen) kotiin. Ontuwan miehen sauwa katjesi. Poika palasi ontuen kartanoosta, jonka wihainen koira oli purrut häntä säärein. Miehiet rientäwät juosten tulta sammuttamaan. Soutilasta kansaa menee käyden perässä. Paimenpoika kulkee laulaen karjansa perässä ja palajaa illalla kottiin soitellen pilliänsä. Hän astuu tupaan sanoen: nyt on ewäspusfimi tyhjä ja nälkä watjassani. Wuuan matkustawa herrasmies tuli ajaen tiellä sen soitteleman pojan vastaan.

## 117.

(Kertaus.)

Pelkään lyödyksi koiraani, kun näen sen ontuvan wajenta jalkaansa. Ei poika tahtonut mennä palvelukseen muiden käsittäväksi. Hän teki työtä ahkerasti saadakseen rahaa kotoon ja sillä torpan itselleen ostaaksensa. Hawaituansa hevosten juoksewan häneen päin meni poika tien wiereen. Tuolla menee höyrylaidi wetäen peräksensä painawaa lotjaa. Nähdessäni sinun kaswaneesi noin pitkäksi niinä kahtena wuotena, joina en sinua ole tawannut, en enää luulekaan wanhemman weljeji woittawan, jos käyhte painimaan. Mies meni pajaan teettäksensä hywan firween, jonka sitte wesi kaupunkiin myytäväksi; mutta kun ei sepällä sen valmistamiseksi ollut kelwollista rautaa eikä terästä, on mies antanut toisen taitawamman sepän tehdä sen ja siellä se nyt vielä on tehtäwänä. Saatuaan tietää uuden papin tulleen toisesta pitäjämästä ja hänen saarnaawan tulewana sunnuntaina sekä häntä sanottawan hywäksi saarnaajaksi, lähti koko talonwäki firkkoon häntä kuulemaan, käskkein mennessään vielä seuraansa naapureitakin, jotka eiwät olleet kuulleet mitään puhutuksi siitä uudesta papista.

## 118.

Kevät.

Oli kevät. Aurinko oli sulattanut lumen mäiltä, viheriät ruohonpäät tulivat ulos putkistansa, puiden umput puhkesivat ja näyttivät jo nuoria lehdykäisiä. Nyt heräsi mehiläinenkin pitkämästä unestansa, jota oli koko talven maannut. Hän hieroi silmiänsä ja herätti toverinsa ja he avasivat ovet ja katsoivat ulos. Ei ollutkaan enää jäätä ja lunta ja pohjatuulta, katso, kaikkialla oli vaan kirkasta ja lämmintä auringon paistetta. He nyt hyppäsivät huoneistansa, puhdistivat siipensä ja koettivat taas lentää. Tulivat omenapuun

luokse ja kysyivät: "Onko sinulla mitään mehiläisille, joiden nälkä on? Emme ole koko talvena mitään syöneet." Omenapuu vastasi: "Ei, te tulette liian varhain tyköni; kukkani ovat vielä umpuissansa ja muuta minulla ei ole; menkää kirsikkain luo. He lensivät kirsikkapuun luokse: "Kirsikkapuu kultanen, eikö sinulla ole kukkia meille mehiläisille, joiden niin nälkä on?" Kirsikkapuu lausui: "Tulkaa huomenna takaisin, tänään kukkani vielä ovat ummessa. Kun ne ovat auenneet, olette tervetulleet." Lensivät sitte vielä ylpeän tulpanin luokse. Tällä tosin oli suuri ja korea kukka, mutt'ei siinä ollut hyvää hajua, ei makeutta, mehiläiset eivät siitä hunajaa löytäneet. Ja päättivät he suruissansa ja nälkäisinä palata kotiinsa, kun näkivät aidan vieressä tummansinisen kukkasen. Se oli kaino orvokki, se odotti siinä, kunnes mehiläiset tulivat, ja avasi sitte kupunsa heille. Kupu oli täysi hyvää hajua ja makeutta; mehiläiset nauttivat tarpeeksensa ja veivät vielä hunajaa kotiinkin.

## 119.

### Kustavi III.

Ruotsin kuningas Kustavi III ratsasti kerran erään kylän kautta, kussa muuan sievä talonpojan tyttö oli kaivolla vettä ottamassa. "Tyttöseni, anna minunkin juoda", sanoi kuningas. Ystävällisesti tarjosi hänelle tyttö raikasta juomaa. "Sinäpä olet hyvä ja avulias tyttö", lausui sitte kuningas; "tule kanssani kaupunkiin, siellä saat hyvät päivät". — "Ei, hyvä herra", vastasi hän, "en saata täältä lähteä, minä pysyn hoitamassa köyhää ja sairasta äitiäni." — "Äitiäsi?" kysyi kuningas; "missä hän on?" — "Tässä lähellä mökissä." — Kustavi meni mökkiin. Täällä näki hän vanhan vaimon, joka makasi sairaana ja vaikeroitsi tuskissansa. "Minun on säälini teitä, akkaseni", virkkoi se lempeä

kuningas. — "Niin, hyvä herra, köyhä olen minä ja sairas", sanoi vaimo; "ja hukkaan minä tulisin, jos ei tämä tyttäreni elättäisi minua kättensä työllä ja niin rakkaasti hoitaisi minua. Oi, Jumala sen hänelle palkitkoon!" Kyyneleet vierivät äidin laihoille, kalpeille poskille, ja Kustavinkin tuli vedet silmiin. Iloisena ja onnellisena siitä, että oli kuningas, antoi hän heti tälle köyhälle perheelle kauniin rahasumman, sen jälkeen vielä talonkin; lupasi sitte elinkautisen eläkkeen ja tyttölle, kun naiduksi tulisi, runsaat myötäjaiset, sanoen: "Sinäpä, hyvä tytär, ansaitset paraan palkinnon, kun äitiäsi niin kunnioitat ja rakastat. Minä olen sinun kuninkaasi."

## 120.

### Susi ja koira.

Susi ja koira tapasivat toinen toisensa metsässä. Susi sanoi: "mistä se tulee, että sinä aina olet noin lihava, minä näin laiha, vaikka olenkin sinua väkevempi, ja sentähden luulin paremmin voivani saada ruokani?" — "Se tulee siitä", vastasi koira, "että minä palvelen isäntääni ja saan häneltä ruoan palkakseni; sinulle ei kukaan anna ruokaa, sen vaan saat, minkä itse voinet tavata." — "Mikä palvelus se on", kysyi susi, "enkö minäkin sitä taitaisi täyttää?" — "Kyllä taidat, kun vaan pidät vahtia pihalla ja yöllä varjelet taloa varkailta." — Siihen työhön lupasi susi mielellään ruveta ja koiran piti toimittaa hänelle palveluspaikka kylässä. Heidän tiellä rinnakkain juostessansa sattui susi luomaan silmänsä koiran kaulaan ja kysyi: "kuinka sinä olet noin karvaton kaulastasi ja mikä siitä on karvat hangannut?" — "Kun sanotaan minua liian äkeäksi ja vielä pelätään juoksentelevanikin", vastasi koira, "niin minut toisinaan sidotaan päiväksi kahleisin, yöksi taas päästetään irti ja annetaan minulle leipäpaloja, luita ja muuta ruokaa yltäkyllin." — "No,



et sinä siis päivällä pääsekään menemään, minne tahdot?" — "En tosin aina." — "Hyvästi sitte", sanoi susi, "hyvästi itse ja koko onnellisuutesi; siitä onnesta minä en huoli, jota kahleissa nautitaan." — Erosi sitte koirasta susi ja juoksi metsään, ajatellen: parempi köyhyyskin kuin toisen valta.

## 121.

### Seitsemän lasta.

Aamulla varhain päivän koittaessa nousi muuan hurskas perheen-isä vaimoinensa vuoteelta ja he kiittivät Jumalaa uudesta päivästä ja virvoittavasta unesta. Aamurusko paistoi huoneesen ja seitsemän lasta makasi makeasti vuoteillansa.

Vanhemmat katselivat yhdessä lapsijoukkoansa ja äiti sanoi: "heitä on tuossa seitsemän; oi, vaikea meille lienee heitä elättää!" Näin huokasi äiti, sillä kallis aika ja nälkävuosi oli maassa. Isä puolestansa nau-rahti ja lausui: "Katso, eivätkö he kaikki nuku levollisesti ja eikö ole punaiset posket jokaisella? Uudetaan luo aurinko säteensä heidän päällensä, että he näyttävät vielä kauniimmalta ja ovat kuin seitsemän kukoistavaa ruusua. Sepä todistaa meille, että Hän, joka aamuruskon teki ja unen lähettää, aina on uskollinen ja vilpitön."

Makuuhuoneesta mennessänsä he näkivät ne neljätoista kenkää, jotka olivat oven vieressä kaikki yhdessä rivissä, aina pienempiä ja pienempiä, kaksi kutakin lasta varten. Äiti katsoi niihin ja hyrähti itkuun, kun niitä niin paljo oli. Mutta isä sanoi: "Mitä itket, äiti? Ovathan ne kaikki seitsemän saaneet pyöreät ja vikkelat jalat; miksi me siis murhehtisimme niiden peitteistä? Luottavathan lapset meihin; miksi emme mekin siis panisi luottamustamme Häneen, joka voi enemmän kuin me ymmärrämmeäkään? Katso, Hänen au-

rinkonsa tulee? alkakaamme sentähden mekin päivämme iloisilla kasvoilla!“

Näin he puhuivat ja tekivät. Ja Jumala siunasi heidän työnsä, että heillä oli kaikkia tarpeeksi, niin myös lapsillakin; sillä usko rohkaisee mielen ja rakkaus tekee voimalliseksi.

Singulaari.	1:nen luokka.	2:nen luokka.	3:s luokka.		4:s luokka.	5:s luokka.		6:s luokka.	
Nominatiivi . . . . .	puu	lato	tupa	jalka	tuffi	kuusi	ovi	huone	puhas
Genetiivi . . . . .	puun	latoon	tupaan	jalan	tuffin	kuusen	owen	huone(h)en	puhta(h)an
Partitivi . . . . .	puuta	latoa	tupaa	jalkaa	tuffia	kuusta	ovea	huonetta	puhastaa
Akkusatiivi . . . . .	puun	latoon	tupaan	jalan	tuffin	kuusen	owen	huone(h)en	puhta(h)an
Inessiivi . . . . .	puussa	latoissa	tupassa	jaloissa	tuffissa	kuusessa	owessa	huone(h)essa	puhta(h)assa
Elatiivi . . . . .	puusta	latoista	tupasta	jaloista	tuffista	kuusesta	owesta	huone(h)esta	puhta(h)asta
Allatiivi . . . . .	puuhun	lato(h)on	tupaan	jalkaan	tuffiin	kuuseen	oween	huone(h)eseen	puhta(h)aseen
Adessiivi . . . . .	puulla	latoilla	tupalla	jaloilla	tuffilla	kuusella	owella	huoneella	puhtaalla
Ablatiivi . . . . .	puulta	latoilta	tupalta	jaloilta	tuffilta	kuuselta	owelta	huoneelta	puhtaalta
Allatiivi . . . . .	puulle	latoille	tupalle	jalalle	tuffille	kuuselle	owelle	huoneelle	puhtaalle
Adessiivi . . . . .	puutta	latoita	tupaita	jalaita	tuffeita	kuusetta	owetta	huoneetta	puhtaatta
Essiivi . . . . .	puuna	latoina	tupaina	jalkaina	tuffina	kuusena	owena	huoneena	puhtaana
Translatiivi . . . . .	puuksi	latoiksi	tupiksi	jalkiksi	tuffiksi	kuusiksi	owiksi	huoneiksi	puhtauksi
Instruktivi . . . . .	(puun)	(latoon)	(tupaan)	jalan	(tuffin)	(kuusen)	(owen)	(huoneen)	(puhtaan)
Komitatiivi . . . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Prolatiivi . . . . .	—	(siwuitse)	—	(alitse)	(wältitse)	—	—	—	—
<b>Pluraali.</b>									
Nominatiivi . . . . .	puut	ladot	tupat	jalat	tuffit	kuuset	owet	huoneet	puhtaat
Genetiivi . . . . .	puitten, -iden	latojen, -toin	tup(a)ien, -ain	jallojen, -lain	tuff(i)ien, -kein	kuus(e)ien, -sten	owien, -ein	huonetten, -eiden, -eitten, -hien	puhtaitten, -taiden, -dasten, -tahien
Partitivi . . . . .	puita	latoja	tupia	jalloja	tuffeja, -tia	kuusia	owia	huoneita, -hi(t)a	puhtaita, -hi(t)a
Akkusatiivi . . . . .	puut	ladot	tupat	jalat	tuffit	kuuset	owet	huoneet	puhtaat
Inessiivi . . . . .	puissa	latoissa	tupissa	jaloissa	tuffeissa, -tissa	kuusissa	owissa	huoneissa	puhtaisissa
Elatiivi . . . . .	puista	latoista	tupista	jaloista	tuffeista	kuusista	owista	huoneista	puhtaista
Allatiivi . . . . .	puihin	latoihin	tup(i)hin	jalkoihin	tuffeihin	kuusihin	owiin	huoneisiin, -ihin	puhtaisiin, -ihin
Adessiivi . . . . .	puilla	latoilla	tupilla	jaloilla	tuffeilla	kuusilla	owilla	huoneilla	puhtailta
Ablatiivi . . . . .	puilta	latoilta	tupilta	jaloilta	tuffeilta	kuusilta	owilta	huoneilta	puhtailta
Allatiivi . . . . .	puille	latoille	tupille	jaloille	tuffeille	kuusille	owille	huoneille	puhtaille
Adessiivi . . . . .	puitta	latoita	tupaita	jaloita	tuffeita	kuusitta	owitta	huoneitta	puhtaitta
Essiivi . . . . .	puina	latoina	tupaina	jalkoina	tuffeina	kuusina	owina	huoneina	puhtaina
Translatiivi . . . . .	puiksi	latoiksi	tupiksi	jaloiksi	tuffeiksi	kuusiksi	owiksi	huoneiksi	puhtauksi
Instruktivi . . . . .	(suin, päin)	(aamuin)	(suuin)	jaloin	(wälin)	(läsin)	—	(lewäin)	puhtain
Komitatiivi . . . . .	puine, (-nensa)	latoine	tupine	jalkoine	tuffeine	kuusine	owine	huoneine	puhtaine
Prolatiivi . . . . .	(mättse)	(siwuitse)	—	(alitse)	(wältitse)	(meritse)	(ohitse)	—	—

A) Valjaat muodot.

Aktivi-muoto.

		1:nen luokka.	2:nen luokka.	3:s luokka.		4:s luokka.	5:s luokka.		6:s luokka.	Apuverbi.	
S u b j a k t i v i - t a p a.	S p e c i e n s - a i t a.	Singulaari.	1:n pers. saan	puhun	otan	annan	raapin	luc(en)	tulen	hakkaan	olen
			2:n pers. saat	puhut	otat	annat	raapit	lucet	tulet	hakkaat	olet
			3:s pers. saa	puhuu	ottaa	antaa	raappii	lucce	tulce	hakkaa	oon
		Pluraali.	1:n pers. saamme	puhumme	otamme	annamme	raapimme	lucemme	tulemme	hakkaamme	olemme
			2:n pers. saatte	puhutte	otatte	annatte	raapitte	lucette	tulette	hakkaatte	olette
			3:s pers. saavat	puhuvat	ottavat	antavat	raappivat	lucewat	tulewat	hakkaawat	owat
	S u p e r f e k t i v i - t a p a.	Singulaari.	1:n pers. sain	puhuin	ot(a)in	annoin	raap(i)in, -ein	luc(e)in	tul(e)in	hakka(s)in	olin
			2:n pers. sait	puhuit	otit	annoit	raapit	lucit	tulit	hakka(s)it	olit
			3:s pers. sai	puhui	otii	antoi	raappi	lucifi	tulifi	hakka(s)ifi	olifi
		Pluraali.	1:n pers. saimme	puhuimme	otimme	annoimme	raapimme	lucimme	tulimme	hakka(s)imme	olimme
			2:n pers. saitte	puhuitte	otitte	annoitte	raapitte	lucitte	tulitte	hakka(s)itte	olitte
			3:s pers. saivat	puhuivat	ottivat	antoiwat	raappivat	luciwat	tuliwat	hakka(s)iwat	oliwat
S o n d i t i o n a a l i - t a p a.	Singulaari.	1:n pers. saifin	puhuifin	ottai(s)in	antai(s)in	raapp(i)ifin	luc(e)ifin	tul(e)ifin	hakka(a)ifin	olifin	
		2:n pers. saifit	puhuifit	ottai(s)it	antai(s)it	raappiifit	lucifit	tulifit	hakkaifit	olifit	
		3:s pers. saifi	puhuifi	ottai(s)ifi	antai(s)ifi	raappiifi	lucifi	tulifi	hakkaififi	olififi	
	Pluraali.	1:n pers. saifimme	puhuifimme	ottai(s)imme	antai(s)imme	raappiifimme	lucifimme	tulifimme	hakkaifimme	olifimme	
		2:n pers. saifitte	puhuifitte	ottai(s)itte	antai(s)itte	raappiifitte	lucifitte	tulifitte	hakkaifitte	olifitte	
		3:s pers. saifivat	puhuifivat	ottai(s)ivat	antai(s)ivat	raappiifivat	lucifivat	tulifivat	hakkaifivat	olifivat	
P o t e n t i a a l i e t i S o n c e s s i v i - t a p a.	Singulaari.	1:n pers. saanen	puhunen	ottanen	antanen	raappinen	lucenen	tulla (tulenen)	hakannen	lienen	
		2:n pers. saanet	puhuret	ottanet	antanet	raappinet	lucenet	tulle	hakannet	lienet	
		3:s pers. saanee	puhuree	ottanee	antanee	raappinee	lucenee	tulle	hakannee	lienee	
	Pluraali.	1:n pers. saanemme	puhunemme	ottanemme	antanemme	raappinemme	lucenemme	tullamme	hakannemme	lienemme	
		2:n pers. saanette	puhunette	ottanette	antanette	raappinette	lucenette	tullatte	hakannette	lienette	
		3:s pers. saanewat	puhunewat	ottanewat	antanewat	raappinewat	lucenewat	tullwat	hakannewat	lienewät	
S u p e r t i v i - t a p a.	Singulaari.	1:n pers. —	—	—	—	—	—	—	—	—	
		2:n pers. saa	puhu	ota	anna	raapi	luc(e)	tule	hakkaa	ole	
		3:s pers. saafoon	puhufoon	ottafoon	antafoon	raappifoon	luceloon	tulefoon	hakkafoon	olfoon	
	Pluraali.	1:n pers. saafaamme	puhutaamme	ottafaamme	antafaamme	raappifaamme	lucelaamme	tulhamme	hakattaamme	olfaamme	
		2:n pers. saafaa(tte)	puhufaa	ottafaatte	antafaa	raappifaa	lucelaa	tulhaa	hakattaa	olfaa	
		3:s pers. saafoot	puhufoot	ottafoot	antafoot	raappifoot	luceloot	tulhot	hakattoot	olfoot	
S u f i n i t i v i - t a p a.	I:nen muoto.	saada saada(k)se(n)ä	puhu(t)a puhu(a)ksi	ottaa ottaaksi	antaa antaaaksi	raappia raappiaaksi	luc(a) luc(a)ksi	tulla (tuleta) tullaaksi	hakata hakataaksi	olla ollaaksi	
	II:nen muoto.	saadesja saaden	puhu(t)esja puhuen	ottaa(s)ja, ottaisja ottaen	antaesja antaen	raappiesja raappien	luc(e)isja (-ee-) luc(e)in	tulle(s)ja tulla	hakatesja hakaten	ollesja ollen	
	III:s muoto.	saama saaman saamaa saamasja saamasta saamaan saamalla saamatta y. m.	puhuma puhuman j. n. e.	ottama j. n. e.	antama j. n. e.	raappima j. n. e.	lucema j. n. e.	(tulma) tulman tulmasja j. n. e.	hakkaama j. n. e.	(olema) oleman olemasja j. n. e.	
	IV:s muoto.	saaminen y. m.	puhuminen	ottaminen	antaminen	raappiminen	luceminen	tulminen	hakkaaminen	oleminen	
	V:s muoto.	saamaisilla(n)ä	puhumaisilla	ottamaisilla	antamaisilla	raappimaisilla	lucemaisilla	tulmaisilla	hakkaamaisilla	(olemaisilla)	
P a r t i c i p i - t a p a.	I:nen muoto.	saawa j. n. e.	puhuwa	ottawa	antawa	raappiwa	lucewa	tulwa	hakkaawa	olewa	
	II:nen muoto.	saanut genet. -neen, plur. nom. saaneet y. m.	puhunut	ottanut	antanut	raappinut	lucenut	tulnut (tulenut)	hakannut	ollut	











Guom. kielt. 3.  
Ahlmay

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA



120 102 0584

X

